

Non erit tristis, neq; turbulentus, donec ponat in terra iudicium: & legem eius insulæ expectabunt. Hic profecto est dominus noster Iesus Christus, qui veniens in tertiam iudicium gentibus protulit per apostolos suos, non fuit per sonarum acceptor, calamum cassatum peccatis non confregit, vocans peccatores ad pœnitentiam, & lignum fumi-gans, quod aliquid virtutis videbatur habere, & si parum, vocavit ad se, & nõ spreuit peccatorum voces quotidie vocans quamplurimos, ita vt murmura-rent æmuli scribæ, & hypocritæ phari-sæi dicentes: Quare cum peccatoribus, & publicanis manducat magister ves-ter? Ille verò ait: Discite quod scriptũ est, non enim volui sacrificium vestrę legis, sed misericordiam, de qua ait beatif-sima virgo: *Recordatus misericordiæ suæ*, non enim veni vocare iustos, sed pecca-tores ad pœnitentiã. Et Esa. c. 49. ait: Pa-rum est vt sis mihi seruus ad suscitãdas tribus Iacob, & fœces Israel conuerten-das. Dedi te in lucem gētium, vt sis sa-lus mea vsq; ad extremum terræ. Susce-pit igitur hũc Israelitam secũdum car-nem diuinum verbum recordatum mi-sericordiæ suæ. Si autem ad populum de quo carnem assumpsit, referamus, Israel dictus est populus Hebræorum sæpe in scriptura à Iacob nomine sum-pto, qui Israel appellatus est ab Angelo Gen. 32. cum quæreret nomẽ eius dicēs: quod nomen est tibi? Ille respondit: Iac-ob. At ille: Nequaquam Iacob appel-labitur nomen tuũ, sed Israel. Sic cum

Israel di-
ctus po-
pulus he-
bræorum
in scrip-
tura.

vaticinaretur Dauid de domo Iudæo-rum ait: In exitu Israel de Aegypto. Et ps. 67. Deus Israel ipse dabit fortitudi-nem plebi suæ. Psal. 75. Notus in Iudæa Deus, in Israel magnum nomen eius. Et ps. 80. Israel si audieris me, non e-rit in te Deus recēs, neq; adorabis Deũ alienum. Et Isa. 1. Cognouit bos posses-sorem suum, & asinus præsepe domini sui: Israel autem me non cognouit, & populus meus non intellexit. Tota fer-mè scriptura sic appellat gentẽ istam, de qua Deipara ait: *Suscepit Israel pue-rum suum*. Tunc enim vero suscipere di-citur rex populum aliquem cum illum in suam gratiã acceptat, vel illi aliquã magnam contribuit dignitatem, & pri-uillegijs vltra alios populos dotat. Cum igitur de hac stirpe, & domo Dauid, de qua virgo regia orta est carnem sumpse-rit, suscipere hanc populũ dicitur, quod non vtiq; eius meritis, sed tantum re-cordatus misericordiæ suæ. **Quantas** verò gratias ingratus hic populus Deo rependere tenebatur, ob magnitudinẽ tanti sibi collati beneficij, qui donũ con-siderat facile cognoscet. Illi verò Israeli-tæ neglecto beneficio in donum missũ sibi incredibili inuidia, & malitia cõmo-ti insurgentes, illud morti tradiderunt. Vt adimpleretur, quod de illis prædi-xit dux eorum Moyses Deuterò. ca. 32. Ipsi me prouocauerunt in eo, qui non erat Deus, & irritauerũt in vanitatibus suis. Et ego prouocabo eos in eo, qui nõ est populus, & in gente stulta irritabo il-los. Verè irritati sunt ingentem stultã,

Populus
Israeliti-
cus ingra-
tus.

Et si ser-
nerd
no tam
obliui
tur om-
no Deu
retribu-
re in se-
nientib
sibi.

& redacti in non populum. Deus enim
 sicut non obliuiscitur misericordiae suae,
 sic nec iustitiae suae in eos, qui negligunt
 misericordiam eius intueri, & grati-
 eius exiltere beneficijs. Videmus profe-
 cto sepe mutari regna, & deficere do-
 mos illustres, & familias nobilissimas
 extingui, eo quod non Deo debita pro
 acceptis muneribus rependunt obsequia.
 Gratiarum igitur actiones, & debita red-
 dita obsequia firmant regna, stabiliunt
 domos, familias augent. Prout David
 promisit Deus, dicens. 2. Reg. 3. & Para-
 lyp. 1. c. 17. Ego tuli te de pascuis sequen-
 tem greges, ut esses dux super populum
 meum Israel, & fui tecum in omnibus
 ubicumque ambulasti, & interfeci omnes inimi-
 cos tuos a facie tua, fecique tibi nomen gra-
 de iuxta nomen magnorum, qui sunt
 in terra. Et post pauca addit: Et requiem
 dabo tibi ab omnibus inimicis tuis. Cumque
 completi fuerint dies tui, & dormieris
 cum patribus, tuis suscitabo semen tuum
 post te, quod egreditur de utero tuo, &
 firmabo regnum eius. Ipse aedificabit do-
 mum nomini meo. Haec & his similia
 facit Deus timentibus se. Peccatorum ve-
 ro domos, & familias disperdit, qui non
 considerant quanta sibi fecerit Deus so-
 la dignatione misericordiae suae. Susce-
 pit igitur Israel puerum suum, recorda-
 tus misericordiae suae. Non enim, & si tar-
 dare videatur, obliuiscitur Deus bona re-
 pendere seruientibus sibi, & promissio-
 nes suas adimplere. Quemadmodum
 ad Heb. 6. ait beatus Apostolus Paulus:
 Non enim iniustus est Deus, ut obliuif-

catur operis vestri. Vnde & David ps.
 102. animam suam excitat, ne obliuifca-
 tur beneficia Dei dicens: Benedic anima
 mea domino, & noli obliuisci omnes re-
 tributiones eius. Deus enim sicut non o-
 bliuiscitur reddere, quod promisit, sic
 vult nos sibi quae debemus obsequia im-
 pendere. Sic & beatus Apostolus Paulus
 ad Gal. 4. ait: Vbi venit plenitudo tem-
 poris, misit Deus filium suum factum
 ex muliere, factum sub lege, ut eos, qui
 sub lege erant, redimeret, ut adoptionem
 filiorum reciperemus. Non desunt tamen,
 quibus videatur id, quod restat (& nimi-
 rum timendum est) in impiam dubitatio-
 nem reducere de futuro iudicio haesitan-
 tes. Quibus nos facile respondemus cum
 beato Apostolo Petro, cuius etiam tem-
 pore similes reperiuntur. 2. epistol. c.
 3. ad quos ille ait, proponens prius quibus
 catholicis scribat epistolam. Hanc ecce
 vobis charissimi secundam scribo episto-
 lam, in quibus vestram excito in com-
 mitione sinceram mentem, ut memo-
 res sitis eorum, quae praedixi, verborum
 a sanctis prophetis, & apostolorum ve-
 strorum praecceptorum domini, & salua-
 toris. Hoc primum scientes, quod veniet
 in nouissimis diebus in deceptione illu-
 sores, iuxta proprias concupiscentias am-
 bulantes dicentes: Vbi est promissio, aut
 aduentus eius? Ex quo enim patres dor-
 muerunt, omnia sic perseverant ab initio
 creaturae. Latet enim eos hoc volentes,
 quod caeli erant prius, & terra de aqua,
 & per aquam consistens Dei verbo: per
 quam ille tunc mundus aqua inundatus pe-
 rijt.

Contra haec
 reticos de
 futuro iu-
 dicio im-
 pie dubi-
 tantes.

Et si ser-
 uerit, no-
 tamen
 obliuifci-
 tur omni-
 no Deus
 retribuere
 inferuentibus
 sibi.

populus
 aeliti-
 s ingra-
 s.

rijt. Cœli autem, qui nūc sunt, & terra eodem verbo repositi sūnt, igni referua-
 ti in diem iudicij & perditionis impio-
 rum hominū. Vnum verò hoc non la-
 teat vos charissimi, quia vnus dies apud
 dominum sicut mille anni, & mille an-
 ni sicut dies vnus: non tardat dominus
 promissionem suam, sicut quidam exi-
 stimant, sed patienter agit propter vos
 nolēs aliquos perire, sed omnes ad pœ-
 nitentiam reuerti: Adueniet autē dies
 domini sicut fur: in quo cœli magno
 impetu transient, elemēta verò calore
 soluentur, terra autem, & omnia, quæ
 in ipsa sunt opera exurentur. Cum igitur
 hæc omnia dissoluenda sint, quales
 oportet vos esse in sanctis conuersatio-
 nibus, & pietatibus expectantes, & pro-
 perantes in aduentum diei dñi. Quē-
 admodum igitur dominus tempus ad-
 uentus sui primi constituit, & promif-
 sionis suæ non est oblitus, sed suscepit Is-
 rael puerum suū, recordatus misericor-
 diæ suæ, & tempus dilluuij prius per an-
 norum centum viginti spatiū non cre-
 dentibus hominibus neq; pœnitētibus
 Noe predicante nūtiavit. Gen. 6. Sic diē
 iudicij constituit in quo omnia dissoluē-
 da sunt, quæ in terra reperiētur, aer ve-
 ro, & quæ in ipso sunt transient, elemē-
 ta calore soluētur. Eueniet quidem dies
 hæc amara valde impijs, & qui nūc im-
 piē cogitantes dicūt tardare. Quoniam
 mille anni ante oculos tuos (inquit Da-
 uid. ps. 89.) tanquam dies hesternæ, quæ
 præterijt. Perinde est dilatio iudicij co-
 ram domino, sicut coram nobis dies eū

dimidia, quoniam mille anni ante ocu-
 los eius, sicut dies vna coram nobis. Nō
 igitur tardat dominus promissiones uas, f
 tardamus verū tamen nos conuerti ad
 dominum protrahentes de die in diē.
 Cæterum quid respondere possumus
 de breuitate vitæ nostræ, cuius in die vl-
 tima iudicamur à domino? Si tardat iu-
 dicij dies ô homo, nō tardat iudicium
 tuū. Si differtur iudicij dies generalis, ap-
 propinquat tamē iudicium vnus cuius-
 que nostrum. Cum enim morimur, iu-
 dicamur: & tales nos recipiet mūdi no-
 uissimus dies (inquit beatus Augusti-
 nus) quales nos inuenerit noster vlti-
 mus dies. Properemus igitur, & non si-
 mus de vltimo iudicij die solliciti, sed de
 nostræ vltimo vitæ die, gratia dominino-
 stri Iesu Christi, cui cum patre, & spiri-
 tu sancto est honor, gloria, & imperiū
 per omnia secula seculorum. Amen.

Dies mor-
 tis est v-
 nicuiq;
 dies iudi-
 cij.

*Tractatus. 40. in Euangelium beati Lu-
 ca ex cap. 1.*

*Sicut locutus est ad patres nostros, Abra-
 ham, & semini eius in secula.* Ille qui
 suscepit Israel puerum suum misericor-
 diæ suæ recordatus, hoc fecit, vt adim-
 pleret promissā, quæ locutus est ad pa-
 tres Abraham, & semini eius in secula,
 scilicet verba, & promissā perdurata. Et
 si enim aliquibus præfigurata fuerit an-
 te Abraham hæc misericordia, nihilo-
 minus expressā hæc promissio, & iura-
 mento firmata Abraham, & alijs patribus
 repromissā est. Figurata prius fuit in som-
 no illo primi patris, quando fabricata
 est

Nulla est
 vsq; huc
 iudicij
 dilatio.

vij
 brah
 sunt
 denre
 fidele

figura
promif-
sionis &
summa
miferico-
diæ Dei.

est Eua: vt præostenderet Deus ex late-
re Christi domini in cruce dormientis
fabricandam ecclesiam. In occisione e-
tiam innocētis Abel mors domini præ-
figurata extitit. In Noe archa in latere
habēte fenestram, domini latus figura-
tur, quo ingredimur per sanguinem
eius in ecclesiam, vt à dilluio huius pe-
rituri seculi liberemur. In occisione ag-
ni paschalis, cuius sanguine vtrūq; po-
stem liniebāt, ne percuterentur ab An-
gelo sæuiente, Christi agni innocētissi-
mi sanguis, quo eripimur ab ira Dei,
preostenditur, & diuini sacramēti eius
sacratissimi corporis, & pretiosissimi sā-
guinis eius, & potus figuratur. Abrahæ
verò Gen. 22. post illam præcipuam o-
bediētiam, qua nō dubitauit filiū Isaac
immolare, apertissimè promisit Deus:
Per me metipsum iuravi, dicit dominus
quia fecisti hanc rem, & nō pepercisti
filio tuo vnigenito, benedicam tibi, &
multiplicabo semē tuum sicut stellas
cœli, & velut arenam, quæ est in littore
maris: possidebit semē tuum portas ini-
micorum suorum, & benedicetur in se-
mine tuo omnes gētes terræ, quia obe-
disti voci meæ. Quæ verba interpreta-
tus beatus Apostolus Paulus ad Gala. 3.
ait: Cognoscite ergo, quia qui ex fide
sunt, ij sunt filij Abrahæ. Prouidēs autē
scriptura, quia ex fide iustificat gentes
Deus, prænūtiavit Abrahæ, quia bene-
dicetur in te omnes gētes, igitur qui ex
fide sunt benedicetur cū fideli Abrahā.
Et paucis interiectis addit beatus Apo-
stolus: Abrahæ dictæ sunt promissio-

nes, & semini eius: non dicit & semini-
bus, quasi in multis, sed quasi in vno,
& semini tuo qui est Christus. Deinde
filius eius Isaac duos populos præfigu-
rās benedixit Iacob, deinde Iacob sin-
gulis filijs Gen. 49. Benedicēs Iudæ pro-
phetauit de eius generatione vëturum
esse Melsiam, de qua tribu ipsa extitit
sacratissima virgo Maria, de qua natus
est dominus noster Iesus Christus. Da-
uidi autem, qui de eadem Iudæ erat tri-
bu, repromissio firmata est cum iuramē-
to etiam, quemadmodū & Abrahæ, di-
cēte psalm. 131. Iurauit dominus
veritatem, & non frustrabitur eum, de
fructu vētris tui ponam super sedē tuā.
Et infra: Illuc producam cornu Dauid
parauit lucernā Christo meo. Et de Chri-
sti domini sacerdotio idē iurauit dicēs
psalm. 109. Iurauit dominus & nō pœ-
nitebit eum, tu es sacerdos in æternum
secūdum ordinem Melchisedec. Qui
Melchisedec sacerdos erat Dei altissi-
mi non offerēs arietes & boues, sed pa-
nem & vinum, prout Gen. 14. dicit scri-
ptura: At verò Melchisedec rex Salem
proferēs panem, & vinum (erat enim
sacerdos Dei altissimi) benedixitque ei
(videlicet Abrahæ, de quo loquitur scri-
ptura) benedictus Abraham Deo ex-
celso, qui creauit cœlum, & tetram, &
benedictus Deus excelsus, quo protegē-
te hostes in manibus tuis sunt. Et dedit
ei decimas (videlicet ipse Abraham) ex
omnibus. Quod latè prosequēs beatus
Apostolus Paulus ad Heb. 7. inquit: Hic enim Melchisedec rex Salē sacer-
dos

Christus
femen A-
brahæ.

filij
brahæ
sunt ere-
dentes &
fideles.

Promissio Dei se
missurū
Christū,
& de sacerdotio
eius.

Decima
soluēdē:

Iuramen
tum Dei
per seip
sum.

Premia
Dei largi
fima &
amplissi
ma erga
fideles
suos ser
uos.

dos Dei summi, qui obuiauit Abrahe regresso à cæde regum, & benedixit ei, cui & decimas omnium diuisit Abraham. Iam enim verò sacerdotiū Christi iureiurando firmatū per seipsum à Deo habemus, iam decimas sacerdotibus dari cernimus, iam Deū promittētem missurū se Christum intuemur, iuratū per duas res immobiles (inquit ibi Apostolus) quibus impossibile est mentiri Deū, videlicet sermonem ipsum diuinū, & per seipsum præstitum iuramentū. Non enim Deus per aliū iurare poterat, cum homines per maiorem se iurent, Deo autē nemo superior, nemo maior est. Sicut igitur locutus est ad patres nostros Abraham, & semini eius, sic suscepit Israel puerum suū. Hoc autem nullis meritis nostris, sed recordatus misericordiæ suæ. Misericordia namq; sua tales fecit sanctis patribus promissiones, talem exhibuit nobis redemptionē. Consideranda nobis duo in primis se offerūt, & Dei nostri largissima dona, & ex parte nostra retribuēda obsequia. Poterat siquidē Deus alia spondere Abraham, cui & diuitias dedit amplissimas. Erat enim Abraham (dicit scriptura) diues in possessione auri & argenti, Gen. 13. non autem rem adeo maximam, benedictionem videlicet in semine eius, Christo puta. Tantus est Deus, talis seruatorum suorum præmiator. Cū enim iam diu ab initio seculi decreuisset miseram nostram seruitutem relaxare, qua tenebamur sub iugo diaboli primorū parētum peccato astricti, & ab

eo per incarnationem vnigeniti sui liberare passione, & pretiosissimo sanguine ipsi agni immaculati, voluit de Abraham serui sui semine venire Christum, vsque ad Deiparam virginē, quæ spiritu sancto obūbrata concepit ei vni genitum filiū ante secula genitū ex patre, & in tempore vnigenitū genitū ex semper virgine matre. Cū igitur Deus omnipotēs tanta, & talia pro nobis miseris peccatoribus fecerit, nos quid illi possumus obsequij repēdere? Sed cum non possimus talia nec tanta, saltē, quæ possumus non negligamus. Ipse nāq; dñs nouit miseriam nostram, nouit infimam potētiam nostram, & nihilominus acceptū habuit Abraham obsequiū, dum filiū voluit immolare, quia obediuit voci ei, exiēs de terra sua. Quod & ab alijs etiam accepit oblata obsequia, à Dauid desiderium ædificationis templi, & si noluit per illum cōstrui. A Salomone ipsius templi ædificationem. Ab Ezechia cor bonū, & serpētis æneæ, quam colebant Iudei, comminationē. Ab Elia zelum, & viduæ duo minuta ærea, quod est quadrans, & ijs similia. Si enim non neglexerimus, quæ possumus offerre, dominus nō despiciet parua, & pauca munera nostra. His comoti sancti martyres exemplis, non tantum sua, sed semetipsos cruciatibus, & morti libētissime tradiderūt. Qui etiā à domino pretiosissimis sunt coronis præmiati. Quid retribuam (inquit Dauid ps. 115.) domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? calicem (inquit) saluta-

Pro viribus Deo
obsequia
præstare
& repen
dere tene
mur.

suscipit
Deus mi
sericordi
ter & be
nigne
qualitū
q; nostra
oblata ob
sequia.

ris accipiã, illum videlicet calicem de quo dñs Matth. 20. discipulis postulantibus dexteram & sinistram in regno suo, respondit: Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Illis vero respondētibus: Possumus. ait: Calicē quidem meum bibetis. Calicem igitur salutatis accipiam, & nomen domini inuocabo, dum calicem accepero, dum pro Christo passus fuero, illum inuocabo sciens donum eius esse, quod me ad toleranda supplicia idoneum & participem faciat. Vota mea domino reddam coram omni populo eius. Ea videlicet quæ illi sponendi reddam non occultè sed palam corā omni populo eius. Non enim Christianum virum decet esse timidum vel pusillanimum, & publice erubescere: quinimò euangelicam legem, quam profitetur, verbis, & moribus manifestare debet, nec vereri, quocunq; se contulerit Christianā præferre pietatem, abstinendo à iuramentis, à detractionibus, ab inhonestis verbis, à ludis alearum, & cæteris rebus, quibus potest offendi pientissimus Deus: sed orationi instare, diuinę celebrationi corporis, & sanguinis domini deuotè assistere, pauperibus, prout poterit, subuenire, & in alijs operibus pietatis se exercere. His libenter se dominus offert, libenter audit, libenter pmissionis suę participes facit, qui promissā suā mirabiliter in virgine adimpleuit, & in benedictissima passione suā pfectissimè nobis exhibuit, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria & imperiū

per omnia secula seculorum. Amen.

Tractatus. 41. in Euangelium beati Luca ex cap. 1.

Mansit autē Maria cum illa quasi mensibus tribus, & reuersa est in domum suam. Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium, & audierunt vicini, & cognati eius, quia magnificauit dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei. Certiores nos reddit sanctus Euangelista non interfuisse sacratissimam virginem partui Elisabeth. Poterat siquidē, si ad fuisset, quemadmodum mentionem fecit lætitię cognatorum, & vicinorum, inter eos virginem Deiparam etiam cōnumerare. Neq; enim hæc sententia. *Mansit autē Maria cum illa quasi mensibus tribus:* ita arcta est, vt ad narrationis rationem anticipationem requirat. Poterat enim post circumcisionem beati Ioannis, & Zacharię canticum poni, & sic coaptari: Illuminare ijs, qui in tenebris & in vmbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viā pacis. Mansit autem Maria cum Elisabeth, quasi mensibus tribus, & reuersa est in domum suam. Cæterum cum id non fecerit sacer Euangelista, perspicuū est historię contexturā obseruasse, & prius beatissimam virginem à domo Elisabeth recessisse, quam ipsa anus pareret: tunc post recessum Deiparę virginis tempus partus Elisabeth aduenisse, & peperisse filium. Quòd autem recesserit vir

Verum
Christia
num non
decet esse
mericulo
sum & ab
scōditū:
sed publi
ce liberr
meq; pro
fici.

Quare
virgo Dei
para non
interfue-
rit partui
Elisabeth

go, propter tumultum partus, & perturbationem visitantium Elisabeth fecisse videtur. Nec enim virginem almā tanta perturbatio, & tumultus decebat, ipsius enim iam vterus trimestri foetu intumescēbat, nec virginem pudoratam cum obstetricibus conuersari decens erat. Hæc dixerim, eo quod non desint, qui deserta litera euangelij velint ipsam adesse Mariam, & infantem Ioānem vlnis suscepisse, & ex tactu ipsius virginis illi virginitatem, & pudicitiam inhæsisse. Quod nos sanctificationi eius in vtero ascribimus, cui tūc dabatur ad præcursoris officiū ipsius pudicitiaē cādor, & vitæ admirabilis factitas: Cui autem magis placuerit sentētia quod partu Elisabeth præsens fuerit, non impugnamus. Recessit igitur virgo in domū suam quasi mensibus tribus a sua visitatione transactis. Non desinit sancta Ecclesia præsentiam implorare sanctissimæ virginis, qua protegatur ab hostiū insidijs: non desinamus & nos illā semper inuocare dicētes: trahe me post te. Et dignare nos te laudare virgo sacrata. Quanta autem vitæ puritate pollere debet, qui illam desiderat habere hospitam, quemadmodum & Elisabeth habuit trium quasi curriculo mensū, qui eius pudicitiam considerat, facile potest intelligere. Virgo est virginum, humillima omnium humilium, mansuetissima omnium mansuetarum, largissima omnium benefactorum: miserorū & afflictorum maxima cōsolatrix, pauperum subleuatix, infirmorum com-

Virginis
Dei paræ
virtutes,
dona &
conditio-
nes.

patientissima, vincitorum, & captiuorū auxiliatrix, ad se confugientium refugium admirabile: & terribilis, vt castrorū acies ordinata ad suos deuotos protegēdos. Teneamus igitur eam, nec dimittamus, inuocemus, nec deficiamus. Ipsa enim gratia est plena, vt possit omnibus subuenire, & nos suo benedictissimo filio reconciliare, qui est Deus benedictus in secula. Ipsa vero recedente impletū est tempus pariendi Elisabeth, nec partus traxit meram, & peperit filium. Vtinā & nobis illud accidat, quod dicit Isaias c. 26. A facie tua domine cōcepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus spiritum salutis. Ne forte dicatur de nobis illud Isa. 37. Venerunt filij vsq; ad partum, & virtus non est pariendi. Multi enim bene concipiūt Dei verbum, facere bona proponunt, & à malo recedere, sed nō à facie domini concipiunt, vt pariant salutis spiritum. Cum autem appropinquat tempus faciēdi, virtutem non habent concepti operis pariendi, sed in sui se iterum reledūt peccatis à propria concupiscentia distracti & irretiti. Qui autem benè concipiunt verbum cum propheta Dauid psal. 2. dicūt: Dirumpamus vincula eorum, & projiciamus à nobis iugum ipsorum. Dei nutu, non concupiscentia concepit Elisabeth, & peperit filium. Si enim concupiscentia concepisset, difficiliorem partum haberet. Non enim decet, qui à facie domini voluit concipere salutis spiritum, vel religionē, vel clericatū amplecti, vel literis incubere, id fa-

concupiscentia dicitur strahitbo num conceptum, & impeditur felicitate partum.

Non riant ostensione di.

A ducit religio-
nem vel
clericatū
amplectē-
tes, seu li-
teris ope-
ram dan-
tes.

id facere potius animo acquirēdi & bonis ecclesiæ ditandi, quàm Deo gratissimum reddēdi obsequium. Hi profecto non concipiunt à facie domini, sed à facie seculi, ideò non pariunt fructum salutis: stulti, reputantes se ditiores, & honorabiliores inde euasuros cum vel prædicant, vel literis incumbūt labore suo, quàm Dei dono. Salubre ijs reddimus consilium, vt omnes suos labores, & vigilias Deo offerant, & illi cōmittant tā se, quàm negotia sua, qui nouit suscitare à terra inopē, & de stercore erigere pauperem, vt sedeat cum principibus populi sui. Elisabeth autem non antequam peperisset cōuocauit cognatos, vicinos, & amicos, sed illi tantummodo voluit esse nota, qui filiū in senectute dederat. Postquam enim peperit audierūt vicini & cognati eius, quia magnificauit dñs misericordiam suam cū illa, & congratulabantur ei. Non sunt garruli sancti, nec volūt acceptū à Deo beneficiū palā ostētare, sed secum admirantes, & cogitantes gratias Deo agūt, & intra se cōtinent susceptam gratiam, ne illam (sicut vas euersum) à se expellāt. Quando autē necessarium est ad salutem proximorū, quod susceperūt cōmunicant. Nato igitur Ioanne congratulabantur matri vicini, & cognati, neq; vanē (vt nūc fit in seculo) cōgratulabātur cachinis, & secularib⁹ ludis, sed cōgratulabātur ei, quia magnificauit dominus misericordiam suā cū illa. Optima gratulatio est cū cognati, & vicini applaudūt siquid benè euenit cognato, seu vicino, quia De⁹ suā illi

præbuit misericordiā. Sic profecto deberēt ex hac lectione Christiani viri, & feminæ vicinis, & cognatis congratulari, quia De⁹ suam illi præstat bene viuēdi misericordiā, virtutes exercendi gratiā, vel cū ad aliquā extollūtur dignitatē, gratulari, quia Deus fecit illis misericordiam illam, non autē vanē cōgratulates cognati quia exinde ditiores reddētur, vicini quia aliquid sibi emolumentū de bonis illius eueniet. Maximè autē si ad ecclesiam contingat pingue sublimari, tota cognatio gratulatur, cū magis plāgere liceret periculū, quod tūc subijtis, cui gratulatur, redditurus de quā plurimis animab⁹ rationem. Atq; seculū vanū ex eo lætatur, quod magnificat, existimās tunc cognatū ditiorē effectū, cū redditus ecclesiæ crescūt, qui tūc lugēd⁹ esset pauperior, cū diuitiæ ecclesiæ bona sint pauperū, & in pauperes, nō in sanguine, vel amicitia coniūctos distribuēda. Probe nos docet hæc turba vicinorū, & cognatorū beatæ Elisabeth, dū illi cōgratulatur, quia magnificauit dñs misericordiā suā cū illa, & Deo referunt gratias vidētes grauidā pepisse senē, & masculū accepisse in senectute filium, & de his omnibus non otiosa visitatione, & verbosa cōgratulatione lætatur, sed Deū magnificant, qui dignatus est sic suam misericordiam cum matre, & sobole in lucē edita demonstrare. In omnib⁹ itaq; nris cōgratulationib⁹ nobis lætādi mod⁹ præscribitur, vt videlicet Deo, quicquid nobis prosperū euenerit, gratias referamus, nec inaniter gloriemur, sed Deū

Congratulandi causa qualis esse debeat.

Congratulatio impia huius seculi.

Non gloriantur ostentatione sancti.

Congratulandi modus verus sic cum lætitia Dei magnificatione.

magnifice

nificemus, quia fecit nobiscum misericordiam suam per filium suum dñm nostrum Iesum Christum, cui cū patre & spiritu sancto est honor, gloria, & imperiū per omnia secula seculorū. Amē.

Tractatus. 42. in beati Luca Evangelium ex capite primo.

ET factum est in die octavo venerunt circumcidere puerū, & vocabāt eū nomine patris sui Zachariā. Et resodens mater eius dixit: Nequaquā, sed vocabitur Ioānes. Et dixerūt ad illā: Quia nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine. Innucebant autē patri eius quem vellet vocari eū, & postulans pugillam scripsit dicens: Ioānes est nomen eius. Et mirati sunt vniuersi. Præceptum accepit circūcisionis Abraham, Gen. 17. & hoc est pactum, quod dominus voluit obseruari inter gētem illam (de qua sumpturus erat humanā carnem) & seipsum dicens: Hoc est pactum meū, quod obseruabitis inter me & vos, & semen tuum post te: Circuncidetur ex vobis omne masculinum, & circuncidetur carnem preputij vestri, ut sit signū fœderis inter me & vos. Infans oēto dierum circuncidetur in vobis omne masculinum in generationibus vestris. Tam vernaculus, quam emptitijs circuncidetur, & quicumq; non fuerit de stirpe vestra. Eritq; pactum meū in carne vestra in fœdus æternum. Masculus cuius preputij caro circūcisa non fuerit delebitur aīa illa de populo suo, quia pactū meū irritū fecit. Licet igitur Ioānes baptista in vtero matris sanctificat⁹

fuerit, egebat tamē circūcisione, ut signum illius gentis iuxta pactum domini in sua carne portaret. Fuit enim membrū illud in quo primus parens rebellionem sensit, & quod primum insurrexit aduersus rationis legem, & de quo tanto est rabore suffusus, ut illud præ cæteris folijs arboris cooperiret. Quod & Eua in suo generationis vasculo idē sentiens fecit dicente scriptura Gen. 3. Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrū oculis, aspectuq; delectabile, & tulit de fructu illius, & comedit, deditq; viro suo, qui comedit, & aperti sunt oculi amborū. Cumq; cognouissent se esse nudos conseruerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata. Hoc igitur in masculis, qui caput sunt fœminarum, generationis mēbrum Deus præcepit circūcidi, ut caro rebellis Deo subiceretur, & in membro, quo cæteri propagantur homines, signum ipse homo portaret, & vbi concupiscentia vigere cœperat, ibi mortificatio carnis inciperet, & hoc superfluitatis amputationis signo, populus Hebræus ab alijs distingueretur. Tātaq; obedientia Abraham Deo subdebatur, ut eadem die ipse, cū nonaginta nouem esset annorum, se circuncideret, quod & Hirmaeli filio fecit similiter, cum tredecim esset annorum. Et omnes viri domus eius tam vernaculi, quam emptitijs, & alienigenæ pariter circūcisi sunt. Hanc Abraham obedientiam promptissimam, nec per diem dilatam debemus imitari, & sic Deo in

Circūcisionis
tio.

Magna
Abraham
obediētia
Christia
nis imi
tanda.

om-

Circū
sio præci
pitur.

will
-ig
Fœd
seu p
ætern
quom
do ac
endur

Theo
gi &
dotes
præd
tores
mian

omnibus obtēperare, & p̄cepta eius adimplere, vt non in diem sequētem differamus. Si enim cū seruis nostris quicquam p̄cipimus, volumus id statim eo, quo p̄figimus tēpore, perfici, quāto magis debemus Deo promptissime obedire, & iussa adimplere. O nimis misera conditio nostra, & dura, rebellis, & contentiosa seruitus nostra, si quidem quotidie dñi p̄cepta transgredimur, & quasi nihil fecerimus existimamus. Et cum tot sint inter nos p̄lati, & cōcionatores excitātes, & ad diuina adimplēda p̄cepta exhortātes, negligim⁹.

Quod aut̄ dominus dixit Abrahā hoc signū esse fœdis æternū, accipiēdum est in se, vel suo sig nificato secundū beatū Augustinū, quod aliās reperitur in scriptura, vt illud Num. 18. Pactum salis est sempiternū coram dño tibi, ac filijs tuis. Quod p̄ceptum fuit Leuit. 2. dicente domino: **Q**uicquid obtuleris sacrificij, sale condies, in omni oblatione tua offeres sal. Illud sempiternū in suo significato accipitur. Hic est sal, qui p̄cipitur, discretio in offerēdo, ne si habes masculum offeras debile domino, etiam in tēpore oblationis, & alijs circumstātijs offerentium. Nec alias credendum est Deo rem illā minimā curā fuisse, nisi per illam aliud maius vellet & significari, & fieri. Quod beatus Apostolus Paulus interpretatus est in fere simili causa. 1. Corinth. 9. Cum enim Deuteron. 25. Deus dixisset non alligabis os bouis triturantis in area fruges tuas: ait Apostolus cum vellet hęc intelligi de laborātib⁹ in euā

gelij expositione, & doctrina: Nunquid de bob⁹ cura est Deo, an p̄pter nos vtiq; hęc dicit? Nā p̄pter nos vtiq; scripta sūt, quoniā debet in spe, qui arat, arare: & qui triturat, in spe fruct⁹ p̄cipiēdi. Quod & ad Timo. c. 5. iterū interpretatur dicens: **Q**ui bene p̄sunt p̄sbyteri duplici honore digni habeātur, maxime qui laborāt in verbo & doctrina. Dicit enim scriptura: **N**ō infrenabis os bouis triturantis. Data est igitur circūcisio populo illi, que mortificationē carnis significabat, & circuncisionē cordis, & omniū malorū digito protēdebat. Vnde & beat⁹ Stephanus prothomartyr in concilio principū sacerdotum, & pharisæorū, & scribarū rationē fidei reddens inter cætera dixit Act. 7. Dura ceruice, & in circūcis cordib⁹, & auribus, vos semper spiritui sancto resististis sicut patres v̄ri ita & vos. Ecce cordis, & auris circūcisionē. Desiderabat namq; beat⁹ Stephan⁹ illos habere circuncisa corda, & aures. Vnde beatus Apostolus Paulus ad Coloss. 2. loquēs de Christo domino, ait: Circūcisi estis circūcisione nō manufacta in expoliationem corporis carnis, sed in circuncisione Iesu Christi cōsepulti ei in baptismo, in quo & resurrexistis per fidē operationis Dei, qui suscitauit illū à mortuis. Cessationē circuncisionis carnis per spiritum sanctū euacuandæ decreuerūt apostoli Act. 15. cum quidam Iudæi cōuersi ad fidem venissent Antiochiā de Iudæa, & docerēt quia nisi circūcidamini secundū morē Moysi, nō potestis saluari. Miserūt igitur nūcios grauissimos ad apostolos Hieroso

Circuncisio mortificationē carnis significabat

Circuncisio p̄ apostolos ablata.

Fœdus seu pactū æternū quomodo accipiendum.

Theologi & sacerdotes ac p̄dicatores p̄miandi.

lymam beatum Apostolum Paulum & Barnabá. Proposito negotio beat^o Apostolus Petrus tanquá Christi vicarius primam sententiam protulit dicés: Viri fratres vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes verbú euangelij, & credere (hoc dixit quoniá missus fuit à Deo ad Cornelium céturionem Act. 10.) & qui nouit corda De^o testimoniú phibuit dás illis spiritú sanctú (.s. cū nō essent circūcisi quēadmodū & Iudæi) sicut & nobis, & nihil discreuit inter nos & illos fide purificás corda eorū. Nūc ergo quid rētatís Deū imponere iugum sup ceruices discipulorū, quod neq; nōs, neq; patres nři portare potuimus, sed per gratiá dñi nostri Iesu Christi credimus saluari, quēadmodū & illi. Hęc verba iterum alijs adiunctis repetiuit beatus Apostolus Iacobus minor, qui & ipse episcopus erat Hierosolymis. Et sic peracto cōcilio sacro scripserunt fratribus dicētes: Visum est spiritui sancto, & nobis nihil vltra imponere vobis oneris, quam hęc necessaria, vt abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione, à quibus custodientes vos bene agetis. Valere.

Quod satis alijs verbis explicuerūt sancti apostoli dixisse dñm cum Mat. e. vlti. dicat: Euntes ergo docete omnes gētes baptizates eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, docētes eos seruare omnia quęcunq; mandauit nobis. Et Marci vltimo: Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit. Nō ait: Qui circūciscus

fuerit. Aeternum ergo illud pactum in uo significato perpetuum est, nō in manu facta circūcisione carnis, sed cordis, & malarū affectionū animæ. Per sanctú verò baptismum mundatur anima, múdatur cor, purificatur homo, delētur peccata, cōfertur & gratia. Venerunt ergo die octauo circūcidere puerú, quoniá adhuc circūcisiō carnis durabat. Oēs aut volebāt puerum nomine Zacharię appellare, bona hoc fide faciētes (existimabāt enim in senectute genitū tali nomine appellandum) vt patris posteritas in filio pduceretur etiam nomine. Mos est huius seculi incolarū, magnificantes si nomē familię lōgissime extēdatur, existimātes in nomine viuere hominē, neq; curāt de extēdendis virtutibus, & in lōgum p̄trahēdis bonis morib^o, & strenuis actib^o priscorū suorū proauorū, dūmodo cōseruetur nomē, augeātur diuitiæ, dom^o cōstruātur āpliores. Quod bene p̄phetatū est ps. 48. Tab enacula eorū in p̄genie & p̄genie, vocauerūt nomina sua ī terris suis. Vtinā nři seculi hoīes ab hac vanitate conuersi, virtutes, & facta strenua suorum proauorum imitari satagent, hac ampliandi vani nominis solitudine, non sine offensione Dei sępe, & proximorum malo relicta. Mater verò respondens dixit: Nequaquā, sed vocabitur Ioannes, quoniá p̄ceptū fuerat ab Angelo Zacharię: Et vocabis nomē eius Ioannem. Cum ipse futurus esset euāgelicę gratiæ p̄cursor, nomen illi in quo est gratia (sic enim interpretatur Ioānes) oportebat imponi.

Quis

Effectus
baptismi

Familie
& nomi-
nis ina-
nis prom-
gatiō.

Ioannes
id est gra-
tia.

Munda
Dei in-
obabili-
ter adin-
plenda
atq; eti-
seculari
poresta-
tum.

Quis autem hoc reuelauerit matri Elisabeth, non dixit Euangelista, vel quonia existimandum est hoc spiritu sancto dictante didicisse, vel forte ipsum Zachariam scripto illi prædixisse, quemadmodum & nunc legitur fecisse. Notanda est tamen vis verborum Elisabeth, non enim dixit: Ob amorem meum vocate Ioanem, vel alio mihi verbo rogauit, sed continuo audiens illum Zachariam appellandum voce dura respondit: Nequaquam. Hoc est, nolo, non fiet utique; hoc docēs nos anus sancta, ut ea, quæ à Deo didicimus animo forti exequamur: & iubete potestate quātūcūq; excelsa, fac hoc: si illud repugnet Dei mandato, rugata fronte respondeamus, nequaquam fiet hoc cū sit cōtra diuinæ maiestatis mandatū. Volebāt autē cognati, & amici illā flectere ab incepto nominis proposito, & dixerūt: quia nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine: familiæ dignitate insinuātes, similes nostri seculi sectatoribus, qui gloriātes in nomine minimè gloriātur in Deo. Dicente Apostolo: Qui gloriatur, in dño gloriatur. Tūc matris sentētia repudiata innuerūt patri eius, quē vellet vocari eū. Ille postulas pugillarē scripsit dicēs: *Ioānes est nomen eius*. Nō dixit: Ioanem vocate: sed, nomē eius à Deo impositū est quod nobis nō licet mutare, immobile habet nomē, nō poterit euelli, cum dominus ipse præceperit: Vocabis nomē eius Ioanē. Docuit nos verbo anus mater, docet & nūc senex p̄r Dei ita inuolabiliter custodire præcepta, ut neq; amici, neq; cog-

nati, neq; totū, si se opponat seculū, nos ab obseruatione deuet madati. Hęc etiā obediētia tenēda est cū maioribus n̄is, quibus subdimur, si eorū non sit contra Dei præceptorū obseruantia mandatū. Sic & Apostol⁹ Tito præcipit erudire suos fideles dicēs. c. 3: Admone illos principibus & potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne op⁹ bonū paratos esse. Sic p̄fecto decet, qui Christiano gloriatur nomine, suis superioribus obedire, & ad omne op⁹, quod præceperint bonū, paratos esse, neq; arguere (& quod peius est, & hoc tēpore sepe fieri cōtingit) detrahere, oīa in peius rapere, & nihil à quoq; bene gestū cēsere, nisi quod ipsi bonū iudicāt, & quod fieri vellēt. Quod utinā illud esset, quod cōmodū est Reip. sed nobis id bonū est, id equū iudicam⁹, quod nobis, vel cōsanguineis, siue amicis utile cēsere. Sic cōfusa sunt oīa, & penēminatur ipse mūdus ruinā, cū oēs ea tantum quæ sua sunt, querāt, nō quæ Iesu Chrī, neq; quæ vniuersę Reipub. utilia. Quis autē hāc ad se inclinātā cupiditatis arbore in trasuersam poterit partē flectere? Solus utiq; Christus Deus, sola charitas, quæ nō querit quæ sua sunt. Ea autē in magnā deuenit iam frigiditē dicēte domino Matt. 24. Et quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Quod & beatus Apostolus Paulus ad Timotheum. 2. c. 3. cōmonet dicēs: Hoc autē scito, quia in nouissimis diebus instabūt tempora periculosa, & erūt homines seipfos amantes, cupidi. & alia multa, quæ ibi enumerat beatus Apostolus.

Propriū
comodū
& cupiditas
his tē
poribus
preualēt

Charitas
frigida.

Mandata
Dei inuolabiliter
adimplenda:
atq; etiā
seculariū
polestatum.

Amor proprius excludit charitatem. Præceptum enim domini est vt diligamus inuicem sicut ipse dilexit nos, qui autem seipfos nimis amant, de proximis nihil ad illos. Ex hoc amore primū virgultum pullulans tanquam à radice mala dicit Apostolus cupiditatem esse. Infatiabile malum vtiq; , & inextinguibilis ignis, cuius naturæ est quantū addas tanto magis incendi, & sicut si igni addas oleum plus flāma succēditur: ita isti cupidi quantum illis additur diuitiarum, & temporalium rerum, tanto amplius alia maiora concupiscūt. More eorum, qui aqua intercute laborāt hydrofici, qui quanto plus bibunt, tanto amplius accenditur eorum sitis. Sanguisugam cupiditatē hanc vocauit Salomō, Prouer. 30. dicēs: Sanguisugæ duæ sunt filiæ dicentes, Affer, affer. Cupiditatis filiæ sunt, auaritia, & mentis elatio. Auarus non satiatur pecunia: elato, & superbo homini nihil sufficit. Et mirati sunt vniuersi. Nos miramur vniuersos, & vnusquisq; nostrum alios miratur talia facientes, & illi nos mirantur, & sic oēs miramur, sed nō omnes conuertimur, vt nos ipsos miremur, quod fati⁹ esset. Salubriter autem mirati sunt cognati, & amici Zachariæ cum viderent scriptum manu propria, & coram ipsis: Ioānes est nomē eius. Et merito quidē mirati sunt nomen hoc sic diuinitus infanti impositum. Cognouerūt enim reuelatione diuina id didicisse Zachariam, ideōq; scripsisse: Ioannes est nomē eius. Non enim verò dixit: Volo vt illi Ioan

nes nomē imponatis, sed est hoc nomē à Deo illi impositum antequam esset conceptus. Hoc habet ab vtero nomē, immo & ante formationē in vtero illi impositum est. Non enim nos mutare possumus, quæ Deo sunt placita, & quod os eius nominauit. Nimis mirati sunt vniuersi, qui hoc viderunt. Mirabilia sunt opera Dei. Vtinam, & nos dicamus mirabilia Dei mirari, quæ singulis diebus nobiscū sua misericordia, & gratia (nobis immeritis) operatur. Mirabilia (inquit Dauid) opera tua, & anima mea cognoscet nimis. psal. 138. Qui nescit mirari, nescit & cognoscere. Tūc ait: Anima mea cognoscet nimis, cum mirabilia opera tua confessus fuero. Sūt non pauci, quibus nulla consideratio inest, neque mirantur cœlum, neq; terram, neq; fruct⁹ eius, neq; fluctus, neq; pisces maris. Quid igitur (aliquis dicit) inde oritur mali: Vtiq; non reddere gratias pro his omnibus Deo, non cognoscere hæc omnia eius gubernatione disponi, non ab illo necessaria vitæ postulare, nec ipsum Deum verè omnium auctorem cognoscere, & ad eius nutum cōtremiscere, & eius præcepta, qui omnipotēs est fideliter custodire. Vnde beatus Augustinus dicit cœpisse homines cœlum & terram, & cœtera creata mirari, & ex ista admiratione cœpisse omnium creatorem inquirere, & cognoscere. Bene ergo qui nouit mirari anima ei⁹ cognoscet nimis. Meritò etiam audientes nomē præcursoris mirati sunt, nos verò miremur aliud maius, & ineffabile nomen

Dei placita inmutabilia.

Cupiditatis ardor.

Cupiditatis filie

Omnes quidem miramur sed pauci seipfos mirantur

Ex admiratione diuinitati rerū quæ illis fructus percipiuntur.

Verbo q; pro missis Dei fructus est dicitur: minime pro q; dicitur

men Iesus, cui cum patre & spiritu sancto est honor & gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

Tractatus. 43. in beati Luca Evangelium ex capite primo.

Apertum est autem illico os eius, & lingua eius, & loquebatur benedicens Deum. Et factus est timor super omnes vicinos eorum, & super omnia montana Iudae divulgabantur omnia verba haec. Et posuerunt omnes, qui audierant in corde suo dicentes: Quisputus puer iste erit? Etenim manus domini erant cum illo. Impletum est, quod dixit Angelus Zachariae, dum Ioannis conceptum nuntiaret: *Et eris tacens, & non poteris loqui usque in diem, quo haec fiat.* Verbum suum adimplevit dominus, nec diem unum remisit, eo quod dubitavit Zacharias verbi Dei. Non parcat dominus diffidentibus sibi. Facile enim est credere verbo Dei, difficile vero credere verbo hominis. Deus enim cum sit omnipotens non est quod haesites posse quod velit. Cum ergo sit bonus, certum est non negaturum quod spondit. Homo vero cum sit impotens non potest facile promissa complere, cumque sit malus facile meretur, & negat quod dixit, & cum sit varius & mutabilis, facile eum poenitet. Unde Ierem. Tren. 3. ait: Bonus est dominus sperantibus in eum, animae quaerenti illum. De hominibus autem dicitur 4. Reg. 18. ad Ezechiam ex parte regis Assiriorum: *Quaerit ista fiducia, qua niteris? Forsitan injisti consilium ut praeparares te ad bellum? An speras in baculo arundineo, atque con-*

fracto Aegypto? super quem si incubuerit homo, comminutus ingredietur manum eius, & perforabit eam: sic est Pharaon rex Aegypti omnibus, qui confidit in se. Hoc est, quod Hierem. 17. de Iudaeorum obstinatione vaticinabatur dicens: *Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & a domino recedit cor eius. Et benedictus vir qui confidit in domino, & erit dominus fiducia eius. Et erit quasi lignum, quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas, & non timebit cum venerit aestus. Unde & David ait psalm. 117. Dominus mihi adiutor non timebo quid faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos. Bonum est confidere in domino, quam confidere in homine: bonum est sperare in domino, quam sperare in principibus. Complevit igitur dominus sermonem suum sicut dixerat Angelus Zachariae, eo quod non credidit senem se ex vxore sterili filium geniturum, & mansit mutus usque, quo haec facta sunt. Et die octavo cum de nomine nati infantis disceptaretur scripsit dicens: Ioannes est nomen eius. Cui cum haec scriberet, illico, sine vlla mora, temporisve intervallo apertum est os, & lingua eius, & loquebatur benedicens Deum. Docuit nos beatus Zacharias cum oraximus in Dei laudem hoc facere, & cum beneficia accipimus de manu domini non inaniter risu, & cachinnis gratulari, sed omnia ad Deum ipsum referre, illique gratias ingentes, & continuas reddere*

Ad laudem Dei omnia referenda, cum gratiarum actione.

ob acceptæ salutis, siue alteri^o beneficij gratiam. Deo enim nihil aliud reddere nostra fragilitas potest (cum omnia ei^o sint, & nullius ille egeat) nisi laudes iuges. Prout Dauid psalm. 49. prophetauit dicēs: Audi popul^o meus, & loquar Israel, & testificabor tibi: Deus, Deus tuus ego sum. Non in sacrificijs tuis arguam te: holocausta autem tua in cōspectu meo sunt semper. Non accipiam de domo tua vitulos, neq; de gregibus tuis hircos. **Q**uonia^m meæ sunt omnes feræ syluatum, iumēta in montibus, & boues. Cognoui omnia volatilia cœli: & pulchritudo agri mecum est. Si esuriero non dicam tibi: meus est enim orbis terræ, & plenitudo eius. Nunquid manducabo carnes taurorum? aut sanguinem hircorū potabo? **Q**uid igitur reddemus domino? Sequitur: Immola Deo sacrificium laudis, & redde altissimo vota tua, & inuoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me. Et in fine psalmi cōcludit: Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei. Dum hæc cernūt vicini factus est timor super eos. Timor hic admirationis fuit, & quidā mentis stupor, veluti cum cernimus aliquid nouum, & inopinabile. Videntes igitur Zachariam mutum, & post nominis filij impositionem loquentem, & benedicientem Deum timuerunt. Hic timor bonus est admirationis operū domini, permanet hic in seculum seculi. Non sicut alius timor, de quo dictū est: **I**llic trepidauerunt timore, vbi non erat

timor, psalm. 13. Hi Deum non timēt, ideo mundum timentes trepidant ne terrena amittant. Dominum non inuocauerunt (inquit) & ideo illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor. *Diuulgata sunt omnia verba hæc super omnia montana Iudææ.* Videlicet Elisabeth sterilem & senem Zachariam suscepisse in senectute sua filium, & impositum fuisse illi diuinitus nomen Ioannes, & patrem ita scripsisse: Hoc esse nomen eius à Deo impositum, & illico cū hoc scriberet apertum esse os eius, & linguā eius, & locutum fuisse rectè, non vana, sed benedicientem Deum. Tanta igitur mysteria in natali pueri contigisse diuulgata sunt. *Et omnes posuerunt in corde suo.* hoc est obseruauerūt omnia mysteria hæc dicentes: *Quis putas puer iste erit?* Pronuntiantes aliquid magnum futurum puerum talem, in cuius ortu talia audiebant contigisse. Dei mirabilia in corde obseruanda sunt. Nō enim frustra loquitur Deus, sicut sepe frustra, & inutiliter loquitur homo. Ideo Dauid psalm. 84. ait: Audiam quid loquatur in me dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem suam, & super sanctos suos, & in eos, qui conuertuntur ad cor. Verbis domini magna adhibenda reuerentia est, & in corde sunt, ea, quæ loquitur recondenda mysteria. Talis enim verò puer effectus est, qualia de illo locutus est Deus. Ipse internatos mulierum semine cōceptus viri, maior propheta, ipse domini baptista, ipse eius præcurzor, ipse vitæ angelicę in car

ne,

Iaude fit
sacrificiū
& honor
Deo.

Timor
bonus &
maius.

Deus sem
per vere
& serio
loquitur:
hominet
autem fal
sa & vana

Iudei
spācia
militiā
populo
Dei ext
minati

ne, quantum fuit possibile, imitator, ipse peccatorum acerrimus reprehensor, ipse peccatorum doctor erudiens omnes quid opus esset factum, ipse praestator domini digito, & voce pronuntians: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Etenim manus domini erat cum illo. Ipse eius adiutor, qui & plasmator: ipse sanctificator, qui & adiutor. Merito stupent vicini, merito omnes in corde suo obseruant omnia, quae in eius natiuitate contingunt ad inuicem admirantes, & dicentes: *Quis putas puer iste erit?* id est: *Quantus erit, quam magnus, quam preexcelsus, in cuius ortu talia gesta sunt?* Ex antea tunc mirantur, ex ante contingebat loquuntur: *Quis putas puer iste erit?* Erit utique quod de illo prophetauit Angelus: praebit enim ante faciem domini in spiritu & virtute Eliae, parabit domino vias eius, & plebem perfectam. Erit utique vox ante verbum, praeco ante iudicem, praecursor ante Messiam, annuntiator ante saluatorem, praenuntiator ante dominum, ostensor agni, demonstrator ante Christum, lucerna ardens, & lucens, ne possent in tenebris oberrare Iudaei, & qui malitia sua oberrare & a recta tramite declinare sponte vellet malitia sua damnarentur, & a populo Dei exterminati in totum dispergerentur orbem, perpetuoque miserabile usque in mundi finem vitam degerent, ab omnibus hominibus praeter ceteris, etiam Aethiopicis despicabiles haberentur & infames, donec & ipsi quem Ioannes digito praestendit, agnoscant verum Messiam,

verumque Deum & hominem dominum nostrum Iesum Christum, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum.

Tractatus. 44. in beati Lucae Evangelium ex capite primo.

Et Zacharias pater eius repletus est spiritu sancto, & prophetauit dicens: *Benedictus dominus Deus Israel, qui a visitauit & fecit redemptionem plebi suae. Et exiit cornu salutis nobis, in domo David pueri sui. Sicut loquutus est per os sanctorum, qui a seculo sunt prophetarum eius. Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium, qui oderunt nos. Cum laudes Deo redderet Zacharias repletus spiritu sancto sicut scriptum est (prout superiore proximo tractatu adduximus ex psalm. 49.) Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei. Cum gratias ageret repletus spiritu sancto, & prophetauit dicens: ut supra. Hoc est secundum noui testamenti canticum. Primum Deipara virgo edidit Deo dicens: *Magnificat anima mea dominum.* Secundum autem nunc cecinit beatus Zacharias post gratiarum actionem dicens spiritu sancto repletus. Quod non sine mysterio appositum est, ne aliquis Iudaeus infidelis hoc esse canticum meum, non spiritu sancto dictante completum calumniaretur. Non igitur a seipso, sed a spiritu sancto dictante, & eo repletus Zacharias hoc canticum edidit. *Cum enim dicit repletus, & de vxore**

eius

Precedentia indicia sunt futurorum

Iudei ob sparsam malitiam a populo Dei exterminari.

Post laudes & gratiarum actionem conferuntur dona spiritus sancti.

cuius Elisabeth: Et repleta spiritu sancto Elisabeth, & magna voce clamavit dicens: *Benedicta tu inter mulieres, & cætera, quæ sequuntur, admonet nos Evangelista hos locutos esse ita spiritu sancto repletos, ut lingua carnis tacere non posset. Sed quemadmodum vas postquam omnino aliquo pretioso liquore repletur, exuberat, & foras liquorem & odorem effundit: ita Zacharias repletus spiritu sancto foras soluta iam lingua, oreque aperto exclamat, & prophetat dicens: *Benedictus dominus Deus Israel.* Illum benedicere genus humanum tenetur, illum semper laudare, ad illum omnia sua referre bona ob ingentem exhibitum generi humano beneficium, quod est visitare, & facere nunc redemptionem plebis suæ. Visitare aliquoties in scriptura pro flagello sumitur, ut est illud: *Visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum, psal. 88.* Nunc autem pro visitatione maximæ consolationis accipitur, quoniam non solum visitavit, sed fecit redemptionem plebis suæ. Fecit (inquit) de præsentis cum iam esset in utero virginis trimestre tempus habens. Iam pretium in archa sacratissimæ virginis nostræ redemptionis obfignaturum est, iam in eius visceribus reconditur, ut patri soluat debitum nostrum, & à seruitute miserabili, qua vincti sub principe tenebrarum tenebamur, libere mur. *Visitavit, & fecit redemptionem plebis suæ.* Plebem suam dicit omnes credentes usque, in finem seculi, iuxta illud *Osee. 2. secundum, 70. & vocabo non ple-**

bem meam, plebem meam. Et secundum communem: *Dicam non populo meo populus meus es tu, & ipse dicet: Deus meus es tu.* Unde & Apostolus ad Romanos. 9. ait: *Vocabo non plebem meam plebem meam, & non dilectam dilectam, non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam.* Et erit in loco ubi dictum est eis non plebs mea vos, ibi vocabuntur filij Dei vivi. Hanc veruntamen vistoriam, hanc novæ plebis vocationem, hanc credentium ex gentibus, & Iudeis plebem erexit dominus in domo David pueri sui. Cui promissa erat exhibita est hæc visitatio, ibi celebrata est & peracta in populo Iudæorum, dum in Hierusalem dominus complevit, quæ à tot promiserat seculis, redimere nos sanguine suo à potestate diaboli, à quo captivi tenebamur serui facti peccati, & morti sempiternæ obnoxij. Sicut locutus est per os sanctorum prophetarum sepius repetens, & promittens se hanc facturum redemptionem. Quod ore spondit non hominum quorumlibet, sed per os sanctorum prophetarum, sanctorum conversatione, prophetarum revelatione. Quod non tantum prophetæ apud Iudeos, sed etiam apud gentes Sibillæ quædam dictæ rectè viuentes foeminae prædixerunt. Et Balam Num. 24. pronuntiavit dicens: *Orietur stella ex Iacob, & consurget virga de Israel, & percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth (ab hoc descenderunt Hebræi qui in fine rebelles domino per Romanum exercitum perierunt) & erit Idumea possessio*

Visitare
Deum ho-
mines du-
pliciter
sumitur
in scrip-
tura.

Plebem
suam ap-
pellat De-
us omnes
credentes
usque in fi-
nem seculi.

Sibille
etiam pro-
phetis.

fessio eius. (Ecce gentes vocatæ deficiē-
 ribus Iudæis) & ad vltimum addit di-
 cens: Heus quis victurus est quando
 ista faciet Deus? Venient in trieribus
 de Italia, superabūt Assyrios, vastabūtq;
 Hebræos (Titus scilicet & Vespasian⁹
 eius pater) & ad extremum etiam ipsi
 peribunt. Cum nunc Christus dominus
 toti Italiæ dominetur. Hæc visitatio,
 hæc redemptio, nequis existimet tem-
 poralem futuram, hoc adducet, salutē
 ex inimicis nostris reportabit, & de ma-
 nu omniū, qui oderunt nos. Præcipui
 inimici nostri sunt dæmon, caro, & mū-
 dus: qui autē nos summopere odit dæ-
 mon est. Ab his omnibus & potestate
 mortis liberati per hanc visitationem,
 & redemptionē liberabimur sicut scrip-
 tum est: & ipse redimet Israel ex omni-
 bus iniquitatibus eius. Hæc est vera sa-
 lus, qua nobis maximè opus fuit, quæ fie-
 ri aut contingere non poterat, nisi per
 dominum nostrum Iesum Christum.
 Pro hac debemus semper solliciti, & ne
 illā amittamus seduli & vigilantes esse.
 Non enim vt cuiuscunq; rei parui agi-
 tur momenti, sed quæ nos vel fœlices
 perpetuò reddet, si compleuerim⁹, quæ
 nobis præcipiuntur, vel infœlices pepe-
 tuò, si hanc neglexerimus salutem. Pre-
 paremur igitur diligenter, vt hanc sus-
 cipiamus, & suscipiētes gratias agam⁹,
 & gratias agentes repleamur spiritu
 sancto, quo suscepto Deo perpetuò ser-
 uiamus. Sic & dominus per Oseam. c.
 4. populum huius rei adhortatur post
 flagella, quæ enumerauit, quibus tamē

ad meliorem frugem non redierunt.
 Qui propter hæc faciā tibi Israel. Post-
 quam autem hæc fecero tibi, præpara-
 te in occursum Dei tui Israel. Salutem
 itaq; cum iam habeamus exhibitam, &
 nobis gratis detur, & ipsa omnium sa-
 cramentorum domus ostio aperto cre-
 dentibus pateat, exhibeamus nos sicut
 Dei ministros (vt apostolus inquit) in
 multa patientia, in tribulationibus, in
 necessitatibus, in angustijs, in plagis, in
 carceribus, in seditionibus, in laboribus,
 in vigilijs, in ieiunijs, in castitate, in sciē-
 tia, in longanimitate, in suauitate, in spi-
 ritu sancto, in charitate non ficta, in ver-
 bo veritatis, in virtute Dei. & alia quæ-
 dam, quæ prosequitur beatus Apo-
 stolus Paulus. 2. Cor. 6. Si enim quæ nobis
 pollicentur, & quæ ex hac redemptio-
 ne, & domini Dei nostri per vnicum fi-
 lium suum incarnatum visitatione pro-
 mittuntur attendamus, minima esse in-
 telligemus omnia illa quæ beatus Apo-
 stolus nos monet facere. Ieiunio etenim
 succedit satietas nunquam esuritura, ser-
 uitati libertas nunquam in carcerem re-
 cludenda, castitati voluptas æterna, an-
 gustiæ lætitia, virtuti corona, tribulatio-
 ni consolatio, labori quies perpetua, æ-
 gestati diuitiæ nunquam minuendæ, vi-
 giliæ sine somni grauitate visio beatifi-
 ca. Abijciamus ergo opera tenebrarū,
 & nos omnino tantæ redemptioni, &
 Dei visitationi preparemus, operibus
 bonis insistamus, non cessamus orando,
 clamando, hanc semper appetere, hæc
 salutem à domino ex inimicis nostris
 postu-

Christia-
 nus quo
 ministe-
 riose deo
 exhibere
 oporteat

redemp-
 tio nō tē-
 poralis
 intelligē-
 da.

Vera sa-
 lus quæ
 sit.

Ministro-
 rum Dei
 præmia.

Præpara-
 tio ad di-
 uinam vi-
 sitationē

postu

postulare vt nos liberet de manu omnium, qui oderunt nos, & in sua faciat perseuerare dilectione, cui cum patre & spiritu sancto est honor, gloria & imperium per omnia secula seculorum. Amé.

¶ *Tractatus. 45. in beati Luca Evangelium ex capite primo.*

Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, & memorari testamenti sui sancti. In iurandum, quod iuravit ad Abrahamam patrem nostrum, daturum se nobis. Ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi. In sanctitate, & iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris.

Salus, quam nobis de inimicis nostris fecit, & liberauit nos de manu omnium, qui nos oderunt, non ex meritis nostris prouenit nobis, sed hoc fecit ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, & ad adimplendas promissiones suas. Nulli enim Deo debitor extitit, sed suo verbo tantummodo obligatur ad tantam redemptionem faciendam in humanitate suscepta. Opus redemptionis nostrae, opus incarnationis suae, memoratus testamenti sui, memoratus misericordiae suae adimpleuit. Iurauerat enim per semetipsum Abrahamae daturum se nobis. Gen. 22. Per me metipsum iuravi, dicit dominus, benedicam tibi, & in semine tuo benedicentur omnes gentes. Si igitur Deus memoratur tanti promissi, & quod iurat impleuit, caueant homines infringere iuramentum, caueant iurare in vanum, caueant iuramento celare

dolum. Displicet enim domino vir iurans, & non adimplens promissionem suam, irritum faciens Dei nomen, & nihil ducens iuramentum contemnere, cum Deus ipse tantopere seruet iuramentum suum, vt seipsum donet, quoniam sic iuravit Abrahamae daturum se nobis. Et cum secundo praecipitur caueatur ne assumatur nomen Dei in vanum, reliquum est vt cum quis iurat comites hos habeat iuramenti sui, quos dominus per Hieremiam cap. 4. insinuat: Et iurabis, viuit dominus, in veritate & in iudicio, & in iustitia. Necessè igitur est iuranti, vt iuret id quod verum est, aliàs caueat iurare, etiam ad saluandam hominis vitam. In iudicio etià oportet iurare, hoc est praemeditatè & recto iudicio rationis praueiente. Et iustitia, quod videlicet id, cuius causa iuratur, & quod iuratur sit iustum, & necessarium, & aliàs non possit vel innocens euadere poenam, vel alicui res sua reddi, vel aliqua controuersia inter proximos dirimi, vel aliquod scandalum cessare, vel aliquod malum vitari. Sed cum quis iurat pro absolutione innocentis, non debet prodere nocentem, sufficit ei reuelare innocentiam illius, qui aliquod delictum sibi imputatum non commisit: nisi à iudice potète compellatur dare iuramentum de aliqua re reuelanda, quoniam tunc iurare tenetur verum. In tantam autem deuenerunt homines praua consuetudine dementiam, vt passim iurerent per Deum, per crucem domini, per sacra euangelia, & his similia, qui deberent grauissima per potestates poenam plecti,

Nec pro
vita ho-
minis fal-
sum iu-
randum
est.

Iuramen-
tum in iu-
dicio
quale ef-
fe debet

Iuravit
Deus sa-
lutem hu-
manam.

Iuramen-
ta omni-
no seruanda.

Tu
uo
fu-
gis
affi-
gur

Ve p
ti pe
tam
toriu
gni p
etur.

plecti, si non propter Deum, salté propter ipsos iurâtes. Scriptû est enî Eccle. 23. Iurationi nō assuescat os tuū, multi enī casus in illa. Et paucis interiectis ait: Vir multum iurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo eius plaga. Existimo enim multa mala hominibus iurare assuetis euenire: & re vera assuetos iuramēto omne fermè verbū confirmare sepè falsum iurare cōperimus. Quod grauisimum delictum est. Et à domo huiuscemodi procul dubio non discedet plaga infirmitatis, vel paupertatis, siue mortis filiorū, & huiusmodi. Puniatur obsecro hoc crimē per praelatos, quibus cōmissa est animarū cura, p reges, quib⁹ datū est honorē Dei viriliter procurare, qui illos in culmine cōstituit populorū, & poenis arceat à Repu. Christiana hoc iurationis monstrū, & hoc cōtra Deum grauisimū peccatū, si voluntrem publicam suam incolumem tueri. Alias sicut à domo multū iurantem non discedet plaga, sic certè à regno multum iurâte nō discedet plaga. Adimplet dñs Deus iuramentum suum hoc fecit (inquit Zacharias) *ut sine timore de manu inimicorū nostrorum liberati seruiamus illi.* Iam cum habeamus Christum verum Deum, & hominem, non est quicquam timendū, quin Deo seruire possimus. Iam habemus apertam coeli portam, iam patent salutis fores, adsunt sacramenta in ecclesia, non est timenda paupertas. Non parentum amor detinere vel distrahere potest eum qui respicit Christum, quin illum sequatur: non vxor virum,

nec vir vxorem, quin totis viribus Deo seruiant, deuotè viuant, castimoniam coniugalem & honestatem ament, liberos in omni Dei timore instituunt, seruos & famulos Deo seruire satagant. Sublatus est timor omnium rerum temporalium, vbi tantis ditamur bonis celestibus. Solliciti erāt homines antiqui antequam Dei filius veniret in terrā, quomodo placerent mundo, quomodo diuitijs ditatos filios post se relinquerent, quomodo familiā suā augerēt, & per cōnubia diuitibus, & potētib⁹ cōiungerentur. Veniente verò domino in mundū iam vides puellas respuere nuptias, alias spōsis vale dicere, alias distributis in pauperes patrimonijs soli Deo vacare. Ex viris alios omnia mundi reputare sterco ra, quinimo negligere torniceta, aspernari seculū, sub pedibus mortuam mortē conculcare, imperatoribus se opponere, obiurgare tyrannos iudices, nihil aliud prater Christū clamâtes, nihil aliud inueniri volentes, nisi cœlum, in quo se recludere à perituro seculo cum Christo summopere satagunt, sublato inimicorum metu, quo ante Christi aduentum premebantur, illi soli seruiunt. *In sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris.* In sanctitate quoad Deum, iustitia quoad proximos. In sanctitate, & iustitia etiam ille seruit, qui dum sanctam hoc est puram vitam degit, iustitiam, quæ est ex fide consequitur. Potest enim quis purè viuere quoad obseruantiam puritatis animæ, & corporis, circa sensibilia illa oblectamenta,

Turatafri
uolē affu-
cti pla-
gis varijs
afficiun-
tur à Deo

Tempora-
lium re-
rum soli-
cudo
aspernan-
da.

Christia-
norum
piorum
mores &
vita.

Ut priua-
ti pecca-
tum, sic
totius re-
gni puni-
tur.

Virtutē
duplicē
insinuat
aduentū
domini.

& nihilominus adhuc detineri amore honoris, vel diuitiarum opulētia. Voluit hic spiritus sanctus per os Zacharię nobis duplicem per aduentū domini insinuare virtutē, aliam sanctitatis, quam beatus Apostolus Paulus sanctimoniam dixit ad Heb. 12. Pacē (inquit) sequimini cū omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deū. Et iustitiam de qua idē Apostolus ait. 1. Cor. 1. Ex ipso vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia à Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio. Hęc iustitia est, qua quis iustus est, de qua ad Romanos. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius, dicit Apostolus. Hęc iustificatio habet fidē pro radice, & fundamento, & gratiā pro consummatione: Qui in hac perfeuerat saluatur. Ideo ait Zacharias non hodie, nō isto anno, sed sublato omni timore venit filius Dei, vt Deo seruiamus in sanctitate, & iustitia omnibus diebus nostris. Non enim ipse Christus pro nobis vno seruiuit Deo patri anno, sed totam suam diuinissimam vitam pro nrā salute exposuit, vsq; ad ascensum in cœlum. Sic & nos seruiamus illi omnibus diebus nrīs a suscepto rationis vsu omnibus spretis illum sequamur, illius auxilium imploremus cum sponsa dicētes: Trahe me post te, in odorem vnguentorum tuorum curremus. Cant. 1. Curramus igitur omnes in odorem patientię eius, patientiam illius quoad poterimus imitantes, puritatem amātes, charitatē vsq; ad sanguinis effusionē propter proximorū salutē & eius amorē exer-

cētes, vitā nostrā in omnibus illi beneplacitis operibus consummātes omnibus diebus nrīs: gratia ipsi, cui honor, gloria, & imperiū est cum patre, & spiritu sancto, per omnia secula seculorum. Amen.

Tractatus. 46. in Euangelium beati

Luca, ex cap. 1.

ET tu puer propheta altissimi vocaberis, praibus enim ante faciem domini parare vias eius. Ad dandam scientiam salutaris plebi eius, in remissionem peccatorum eorum. Per viscera misericordie Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto. Illuminare is, qui in tenebris, & in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu, & erat in desertis vsq; in diem ostensionis suae ad Israel. Postquam in primis octo versibus huius cantici solēnis spiritus sanctus per os Zacharię voluit Deum de sua misericordia, & incarnatione, & nostra redemptione laudare, in his quatuor filio recenter nato annūtiat suę dignitatis officium, & praelectionē à Deo singularem dicens. Tuū puer officiū, ad quod natus es, & à Deo praelectus, prophetia est singularis, & ceteris prophetis excelsior, quoniam non de futuro aduentu domini prophetabis, sed praesentem mundo annūtiabis, & digito mirabiliter ostendes. Nec putato necessariū fuisse audire Ioannē, & intelligere verba loquētis, & annūntiantis patris, nec enī quę reuelata sunt de Christo ipse dominus secundū humanitatē audiebat à tot seculis pphetata, pmissa

Deo,

Iustitia
qua quis
iustus.

Prophetia
Iosue
nisi Bap-
tista em-
nibus a-
lijs excel-
sior.

Deo, & mirabilibus signis præfigurata: Neq; audiuit virgo sacra Isaiam cum loqueretur, & prophetaret: Ecce virgo concipiet, & pariet filium. Ipse namque Zacharias Iudeis qui aderant, & vniuerso eorum populo annuntiabat filij nati officium, quod præcursor ante faciem domini futurus esset dicens: Tu puerum annūtio omni plebi Iudeorum, & omni seculo venturo prophetam altissimi esse, te ipsius iam incarnati verbi præcursorem, & ante faciem ipsius venturum, vt viam illi pares prædicando, ostendendo, testimonium de illo reddendo, baptizando, vt ad eius baptismum gētem præpares, & illum te maiorem fatearis, cuius non es dignus procumbens corrigiam soluere calceamentorum. Hoc vtq; facies ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum. Est nempe scientia, quæ secundum Apostolum inflat: est alia scientia, de qua dicit scriptura: Iustum deduxit dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum. Sap. 10. Hæc scientia est scire cauere ab omni malo, vitare omne peccatum, & Deo seruire. Hanc impij ignorant dicente scriptura Prouer. 29. Impius ignorat scientiam. & c. 3. de bonis dicitur: Et noui scientiam sanctorum. Profecto multi sunt scientes secundum seculum, quorum scientia illis inflationis sæpe occasio est. Scientia verò sanctorum scientia salutis est, de qua prophetat Zacharias filio communicaturo illam plebi Dei, in remissionem peccatorum eorum.

Optabat populo suo Moyses hanc, dicens Deutero. 32. Vtinam saperet, & intelligerent, ac nouissima prouiderent. Gens absq; consilio est, & sine prudentia. Attendamus hæc verba, & Iudeorum dispersionem in illis intueamur. Nouissima, prophetat Moyses populo illi, vtinam prouiderent: si enim scientiam sanctorum haberent, faceret vtique, sed quoniam sine scientia sunt, & prudentia, non prouidebunt nouissima quando Messias venit. Hanc scientiam optat Zacharias donari populo Iudeorum per filij prædicationem in remissionem peccatorum, per nomen domini nostri Iesu Christi. Vtinam etiani plebs nostra Christiana saperet, & intelligeret, ac nouissima prouideret, diem mortis suæ cogitando, rationem, quam redditori sunt Deo de actibus suis sæpe ruminando, poenitentiam peccatorum agendo, sacramenta frequentando in remissionem peccatorum suorum. Multis profecto ex Iudeis profuit beati Baptiste prædicatio, ei⁹ annūtiatio incarnationis dñi, ostensio Messie, & si multi ex illis perierunt, nolentes habere scientiam sanctorum, & spernentes præcursoris vocem, qui diligenter illos ad agni immaculati nuptias sæpe venire adhortat⁹ est. Que nos mēte recolentes timeam⁹ aduertēdo ne forte sicut illi increduli extiterunt erga Messiam, ita nos in illū verè credētes morib⁹ & actib⁹ scientiæ sanctorum negligentes periclitemur, atq; ideo hanc sanctorum scientiam aspernātes, dānemur. Inquit enim beatus Apostol⁹ Paul⁹ ad Ro. 11. loquēs de casu

Iudei sine scientia.

Admonet Christianos.

Yohannis
Baptistæ
munus
quale.

Scientia
in sacra
pagina
duplex,
alia per-
niciosa,
alia salu-
tifera.

Iudæorum: Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. Tu autē fide stas, noli altū sapere, sed time. Hi autē duo ultimi versiculi exponuntur à plurib⁹ non iam de Ioāne, sed de Chro. *Per viscera misericordie Dei nostri, in quibus visitavit nos, oriens ex alto. Illuminare ys qui in tenebris, & in umbra mortis sedent, ad dirigēdos pedes nostros in viā pacis.* Per illā pietatis interiorē Dei nostri misericordiā, in qua per te ô Christe: visita vit nos, oriēs ô tu ex alto, rogam⁹, vt illumines eos, qui in tenebris, & in umbra mortis sedēt ad dirigēdos pedes nros in viā pacis. Quod mihi & si satis sit alijs credere, nihilomin⁹ tamē non ita verba coadherere sibi vidētur, si hāc interpretationem sequamur. Christ⁹ enim ipse est De⁹ & homo: rogare igit⁹ Zachariā per viscera miā Dei nostri, vt Chrs nos illuminet, & nunc hoc pphetare, per dnm ipsum missum à patre videtur apt⁹ dicturus. Quēadmodū & nos semp omnia, quæ perim⁹, per dnm nrm Iesum Christū donari nobis à patre postulam⁹. Tum etiā quoniā Zacharias de officio nati precursoris agebat, & ad illū verba cōuertērat. Vnde videtur aptius illi dicere: Per viscera misericordie Dei nri, qua nūc in vtero virginis clausus visitavit nos, oriēdo ex alto. Tibi, qui eius præcursor es hoc iniūctum officiū annūtio, vt verbo tuo, cōuersatione tua innocētissima, & exēplo illumines populū, qui sedet in tenebris peccatorū, & qui sedet in umbra mortis. Quēadmodū enī umbra sequit⁹ corp⁹, ita & mors sequitur hominē quo

cūq; se vertat: & quātociq; longiorē vitā agit, tantū & mors illū comitatur ppius deficientib⁹ magis ac magis diebus, quib⁹ vivit. Quāto enim plus vivit, minus habet quod vixit, & quāto longioris vitæ est, tanto morti propior. Hæc cū hoies nō considerēt, rogat per mysteriū dominicæ incarnationis filiū ne deficiat illuminādo vita, & doctrina populū, vt dirigat pedes nostros in viā pacis, quæ est via recōciliationis cū Deo. *Puer autē crescebat, ætate: & confortabatur spiritu, robustior indies in spiritu ostēdebatur: & erat in desertis vsq; in diem ostensionis suæ ad Israel.* Quod autē dicit, *in desertis*, idē existimo dictū, quoniā septimo anno secessit in desertū quoddā, mōtē videlicet latū distantē à domo ppaterna milliaria tria. Mōs est desertus, vbi nec nemora, nec aliud, quā rupes, & lapides cernas. Ibi in tenera ætate dicitur vitā solitariā adhuc puer tenellus beatus baptista vixisse. Deinde secessit vir factus in aliud desertum distās à patris domo milliaria quinquagintaquatuor. Ab illo exiuit cum annum ageret trigessimū, & cœpit prædicare, & baptizare, & Mesiā venisse annuntiare, & illū digito demonstrare, vt nemo ambigere posset dām in carne venisse, nisi vellet obturare aures, & in tenebris suis permanere, & umbra mortis sedere, prout fecere plures Iudæorum, & si multi etiam conuersi sint. Considerandum itaque est qua ætate, qua vita Ioannes suam incepit prædicationem populo nuntiare, ne nostri temporis prædicatores ad tantum accelerēt munus

Au-
tho-
ris alia
exposi-
tio.

Deserta
in quib⁹
Ioannes
Bapt. vi-
xit.

munus obeundū, nisi postquā satis mortificati, & plures annos in diuinis literis sint exercitati. Fructus enī si nō sunt maturi detes faciūt obstupescere: sic aliquādo cōtingit immaturē predicatibus nullū colligere suæ predicationis fructum. Quē utiq; colligerēt, si tēpus, & sciētia, & morū expectarēt oportunitatē & maturitatē: gratia dñi nri Iesu Christi, cui cū patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperiū, per omnia secula seculorum, Amen.

Tractatus. 47. in beati Lucae Evangelium ex capite secundo.

FACTUM est autem in diebus illis, exiit edictum à Casare Augusto, ut describeretur vniuersus orbis. Hac de scriptio prima facta est

à præside Syria Cyrino, & ibant omnes ut profiterentur singuli in suam ciuitatem.

Dicitur mirabilē natiuitatē saluatoris beatus Euāgelista à tēporis circūstantia narrationis suæ sumpsit exordium. Fuit enī verò occasio ut veniret Bethlehē sacratissima virgo cū sacro suo spōso Ioseph, Imperatoris Octauiani in vniuersum orbē, cui tūc populus Romanus imperabat, edictū: quo vnicuiq; sub ei⁹ imperio degētī precipiebatur, ut in suæ progeniei ciuitate & nomē, & cēsū daret. Res mirabilis. Sic disponente suprema Dei prouidentia, ut nasceretur saluator eo loco, quo iā diu prophetatū fuerat p

Micheā. c. 5. ne de loco natiuitatis Messia: quicquā esset ambiguū: Et tu Bethlehē Ephrata paruulus es in millibus Iuda: (paruulus videlicet popul⁹, parua nēpe ciuitas est Bethlehē, de qua David ortus est, quinq; milliaribus distās ab Hierusalē) ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel, & egressus eius ab initio à diebus æternitatis. Ne possent Iudei falsum (vt eorū mos est) reddere pphetiæ sensum dicētes hoc de Dauide pphetatum esse, addit Deus per os pphetæ: Et egressus eius ab initio à diebus æternitatis. Quod soli Deo propriū est nō habere initium, sed esse ab initio, & antequā secula essēt, & dies ei⁹ dies essēt æternitatis, hoc est sine principio. Vnde & de Messia Dañ. c. 7. ait: Potestas ei⁹ potestas æterna. Cur autē velit dñs sub descriptione, & cēsū nasci, ipse nouit. Nos autē existimandū putamus illud, quod David cecinit. psal. 138. Imperfectū meū viderūt oculi tui, & in libro tuo oēs scribētur, dies formabūtur, & nemo in eis. Quod autē Deus videat omnia nra, siue bona, siue mala, testis est Sapiētia Prouerb. 15. In omni loco oculi dñi cōtēplātur bonos & malos. Et ps. 7. Scrutās corda, & renes Deus. Et dñs ad Samuelē. 1. Reg. 16. dū vellet eligere ex filijs Iesse Dauidē in regem ait. Ne respicias vultū eius, neq; altitudinem staturæ ei⁹, quoniā abieci eū, nec iuxta intuitū hominis ego iudico, homo enim videt ea quę patēt, Deus autē intuetur cor. In hoc libro diuinæ mētis, quæ oīa intuet, scripti sum⁹ omnes siue boni, siue mali. Hic est liber, quē vidit B. Ioān. Apo. 7.

sic Beth
lehem.

Omnia
Deo pa-
tent: etiā
corda ho-
minum.

dicens: Et vidi in dextra sedentis super thronum librū scriptū intus & foris, signatum sigillis septem. Intus scripti sunt boni, exterius mali. Et nemo poterat neq; in cœlo, nec in terra, neq; subtus terram aperire librum, & soluere signacula eius. Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inuētus est aperire librū, neq; respicere illum. Et vnus de senioribus dixit mihi: Ne fleueris, ecce vicit Leo de tribu Iuda, radix Dauid aperire librū, & soluere septē signacula eius. In libro igitur hoc scripti sunt boni, & mali, saluandi, & dānandi, quos Deus solus nouit pater, & fili⁹, & spirit⁹ sanct⁹. Adueniens igitur dominus in mūdum illō properat, vbi scribebantur omnes in libro regio ad soluendū censum, & vt populus in vnaquaq; prouincia quātus sit innotescat. Quoniam ipse ad hoc venit in mūdū, vt in suā æternitatis libro scriptos intrinsec⁹ saluet, & foris scripti foras eijciātur. Sicut de illo eius præcursor Ioānes sub appellatione mundantis areā dixit Math. 3. Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam. Qui autē post me vētur⁹ est, fortior me est, cuius non sum dignus calceamenta portare, ipse vos baptizabit in spiritu sancto, & igne, cuius vētilabrum in manu sua, & permūdabit aream suam, & congregabit triticū in horreū suū, paleas autē cōburet igne inextinguibili. Ecce liber in quo omnes scribūtur, triticum intus, paleæ foras in ignem proijciūtur. Non habet hic dominus bestias, quib⁹ paleæ necessariae sunt, quoniā animalis homo nō

percipit ea, quæ sunt spiritus Dei, & homo cū in honore esset, foris remanens in peccatis, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Cæterum si conuertantur, intus scribentur. Scriptum est enim: Homines, & iumentata saluabis domine quemadmodū multiplicasti misericordiam tuam Deus. Bene igitur dominus tempus suæ sacratissimæ natiuitatis elegit dum orbis describitur, & vni quisque in sua ciuitate nomen dat, vt int⁹ scriptos saluet, foris scriptos damnet, & se totius orbis dominum manifestet, Messiamq; verū se esse ex loco natiuitatis ostendat. Cur ramus igitur ad hanc nostri saluatoris ciuitatem, quæ illi patria extitit, quam in suscepta humanitate primā omnium terrarū intuitus est. Ibi præcemur scribi in libro, quem ipse solus dignus est inuētus referare, scribi (inquam) intus, non foris, cum incredulis Iudæis. Sicut illis dominus dixit infra. 13. Cum autem intrauerit paterfamilias, & clauserit ostiū, & incipietis foris stare, & pulsare ad ostiū dicentes: Domine, domine aperi nobis. Et respondens dicet vobis: Nescio vos vnde sitis. Quod etiam per aliam significauit parabolam, Matth. 24. de virginibus fatuis, quæ exterius remanentes pulsantes ad ostiū audierunt à domino: Amen dico vobis, nescio vos. Nouerat quidem dominus illos, qui foris astabāt, nouerat & fatuas virgines, sed dicit se non agnoscere, quoniā foris scripti sunt, & foras proijciūtur à cōsortio sanctorū. Quoniam foris semper vixerūt seculū

Quare
Christus
voluit
nati tempore
censum
scribere
in libro
orbis

Christi
ni fideles
intus in
libro, in
deum verū
incredulis
foris scribuntur.

tantum sectantes, carnem amantes, diuitias perquirentes, honores ambiētes, Deum derelinqentes. Qui igitur seipsum foris quærit, & per extrinseca graditur, nihil de interioribus cogitans, diligentissimus ad terrena, negligentissimus ad coelestia, tale meretur responsum: Exterius te semper quæstisti, exterius te nunc quære, exterius habita, in exteriorē tenebras, quæ exteriorib⁹ semper vacantibus paratæ sunt, recede. O miseram animam, quæ auditura est à recente nūc nato dño, cuius singularem natiuitatem incipit nunc narrare beatus Euangelista, tūc iudice cōstituto à Deo viuorum, & mortuorū: Foris remane, nō es scripta intus in libro electorū, nescio te quæ sis, non approbo, non saluo. Totis igitur viribus laboremus scribi in libro hoc domini, quem agnus innocēs aperuit, vt qui nasci pro nobis tēpore, quo orbis scribitur, voluit, in suis nos manibus scribere dignetur. Sicut p̄ Isa. c. 49. dicit: Et dixit Sion, dereliquit me dñs, & dñs oblitus est mei. Nūquid obliuisci potest mulier infantē suū, vt non misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tñ non obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te. Descripsit vtiq; dū atramento pretiosissimi sanguinis sui, & clauorū calamo in crucis arā manib⁹ affix⁹ est, vt nos solueret à tributo peccatorū, à mundi turbine, à carnis fluxu, à seculi pōpa, à demonis potestate, gratia sua: cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium, per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Tractatus. 48. in Euangelium beati
Lucæ, ex cap. 2.

Ascendit autem Ioseph à Galilæa de ciuitate Nazareth, in Iudæā ciuitatē David, quæ vocatur Bethlehē, eo quod esset de domo, & familia David, vt confiteretur cū Maria desponsata sibi vxore pregnante. Necessarium fuit Ioseph ascendere in Iudæam ob imperatoris edictum, vt confiteretur se de familia illa esse David, idem & faceret sponsa ei⁹. Namq; nisi describerentur foeminae, non opus erat illo ducere vicinā partui sponsam. Voluit enim duplices habere census virorum, & nuptiarum foeminarū Romana cupiditas. Considerandum nobis est quantam obedientiam obseruent Ioseph, & Maria, & Regibus quantā nobis habendam reuerentiam doceant. Iter milliarium quinquaginta quatuor veniunt, & ipsa prægna, partuiq; vicina progreditur. Iam hoc ab ipso filio Dei factum nouimus cum census peteretur Capharnaum. Accedentes enim qui tributum ab introeuntibus exigebant, dixerūt Petro: Magister vester nō soluit tributum? Dominus autem iussit Petro mittere hamum in mare, & in ore piscis inuenire qd solueret. Math. 17. Cum filij ex stirpe regia nati soluti essent ab hac exactione soluenda, venit virgo regia soluere cum sponso tributum Cæsari, quippe cuius filius pro peccatis nostris summo regi Deo patri p̄ nobis debitū soluturus veniebat. Mystērijs plena sunt hęc. Cū tributū soluitur venit dominus, nascitur saluator, qui

obedientia & reuerentia Regibus & principibus exhibenda.

Tributū
soluen-
dum.

lachrymis primo, postremò sanguine soluturus erat debitum peccatorum nostrorum. Docet obedientiam præstare principibus seculi, qui non renuit nutrimentum Ioseph, & sacratissimam matrem accedere de longinquo, quò principis præceptum urgebat. Vnde & requisit⁹ dominus à discipulis pharisæorum, & Herodianis, Matth. 22. an liceret tributum dari Cæsari? respondit viso pecuniæ caractere, & inscriptione: Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Hoc exemplo beatus Petrus apostolorum vertex, & Christi vicarius prima epistola cap. 2. ait: Deum time, regem honorificate, serui subditi esto te in omni timore dominis, non tantū bonis, & modestis, sed etiam discolis. De hac obedientia beatus Apostolus Paul⁹ ad Ro. c. 13. copiosum habuit sermonē dicēs: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non enim est potestas, nisi à Deo, quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaq; qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Et post aliqua in hanc sententiam adducta concludit dicēs: Ministri enim Dei sunt in hoc ipsum seruiētes. Reddite ergo omnibus debita, cui tributū, tributum, cui vectigal, vectigal, cui timorem, timorē, cui honorem, honorem. Sic enim verò scriptum est Prouer. 8. Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam. Ecce igitur quomodo debemus obedientiam regibus præstare, & tributa patienter solue-

re, quæ neq; ipse saluator dedignatus est soluere. Quoniam ipsa potestas secularis à Deo est. Ipsi enim viderint quid populo imponant, quæ id necessitate cōpulsī præcipiant. Populo verò hoc debitum est patienter, & obedienter, quæ præcipiuntur & exiguntur soluere. Venit quippe dominus in vtero virginis, vbi censum soluebatur, venit Deipara virgo, venit & ipse Ioseph soluturus censum, & daturus nomen & genus. Magna obedientiæ virtus, & quæ collocat veros obedientes in excelsis. Ita Abrahæ maximè extollitur obedientia, & de eip⁹ progenie promittitur vêturus saluator dicenre scriptura. Gen. 22. Per me metipsum iurati, dicit dominus, quia fecisti hanc rem, & nō pepercisti filio tuo vni genito, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, & velut arenam, quæ est in littore maris. Possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, & benedicentur in semine tuo omnes gentes, quia obedisti voci meæ. Omnia quæ illi promissa sunt, ob hoc dicuntur promissa, quia obediuit voci domini. Sic & beatus Apostolus Paulus cum domini exaltationem secundum carnem describeret Philippenisibus c. 2. obedientiam commemorauit dicens: Factus obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomē, quod est super omne nomen. Et ad Heb. 13. commonet omnes suis præpositis obedire, dicens: Obedite præpositis vestris, & subiaccete eis. Qui inobedientes sunt

Obedien-
tiæ vir-
tus a Deo
præmia-
tur.

Ex hu-
litate
dient
nascit

Ciuitat
nomin
expon
tur, cu
allegor

ab ipso Apostolo puniendi decernuntur
 2. Cor. 10. In promptu habentes ulcisci
 omnem inobediētiā. **Qui** inobediēs
 est procul dubio superbus esse compre-
 henditur, cum sibi ipsi arroganter cre-
 dat, & præcipientem præpositum despi-
 ciat. Obediens vero humilis comproba-
 tur. Vnde Apostolus ubi supra cum obe-
 dientiam Christi commendaret, præmi-
 sit: Humiliauit semetipsum. Et cōtinuò
 subijcit nullo interiecto verbo: Factus
 obediens. Cum igitur Deus humiles ex-
 altet, & qui humilis verus est obediens
 sit, obedientia optimo iure extollitur, &
 inobedientia tāquam superbiæ filia des-
 picitur, & à Deo punitur, eamq; à præ-
 positis castigari Apostolus loco prædi-
 cto hortatur. Humillimò dominus nas-
 citurus venit in Bethlehem in thalamo
 vteri virginalis reclinatus tempore obe-
 dientiæ, quo omnibus præciplebatur cē-
 sum soluere, & nomen dare. Humilli-
 ma mater non excusatur ab obediendo
 iam vicina partui. Ipse humilis Ioseph
 non scripsit, & per cognatum aliquem
 nomen, & censum misit in Bethlehem
 propter sponsam partui propinquam se
 excusans, sed humilis, & obediens acce-
 dit ascendens à Galilææ ciuitate Naza-
 reth, quæ flos interpretatur, à Galilæa,
 quæ transmigrationem significat. Flos
 igitur transmigrat in Iudæam in ciuita-
 tem Dauid, de qua ipse oriundus fuit,
 in Bethlehem, domum videlicet panis,
 sic enim Bethlehem interpretatur Lati-
 nè. Suscipiamus igitur hanc transmigra-
 tionem filij Dei à summo coelo in vterū

floridum virginis, in domo panis illum
 suscipiamus, quo cor hominis cōfirma-
 tur. Qui enim negligit transmigrare,
 & à carnis, & seculi actibus abstinere,
 non poterit in domum panis perueni-
 re, vbi satietas est plena, atque perfecta.
Qui verò transmigrare satagit ab om-
 ni supercilio montis, in quo Nazareth
 sita eminebat (à quo ipsi postea Galilæi
 Christum præcipitare voluerunt, prout
 dicit beatus Euangelista infra cap. 4.)
 hic sanè perueniet in domum panis in
 domum satietatis, flores secum virtutū
 portans. Hæc omnia impedire non du-
 bitamus seculi fœnum, & flores huius
 agri. Sed ad hæc etiam responsum in
 promptu est cum Isa. cap. 40. cum ait
 se audisse vocem dicentis: Clama, at il-
 le respondit: Quid clamabo? Omnis ca-
 ro fœnum, & omnis gloria eius quasi
 flos agri. Vnde & Dauid ait psalm. 102.
 Recordatus est quoniam puluis sumus,
 homo sicut fœnum, dies eius tanquam
 flos agri sic effloret. Necessè ergo est
 considerare fœnum nos esse, & agri flo-
 res (qui quam cito marcescunt) vt trās-
 migrantes à vana seculi conuersatione
 in domum panis, quo venit nasciturus
 saluator, perueniamus, gratia ipsius, cui
 cum patre, & spiritu sancto est honor,
 gloria, & imperium per omnia secula
 seculorum. Amen.

Tractatus. 49. in beati Lucae Evan-
gelium ex capite secundo.

Factum est autem cum essent ibi, imple-
 ti sunt dies ut pareret, & peperit filium

summo

Inobedi-
 entia su-
 perbiā
 continet
 & puni-
 tur.

Ex humi-
 litate obe-
 dientia
 nascitur.

Ciuitatū
 nomina
 exponun-
 tur, cum
 allegoria

sum primogenitum, & panis eum inuoluit,
& reclinauit eum in praesepe, quia non erat
ei locus in diuersorio. Veritatis euangelicæ
 fides roboratur cum audimus euange-
 listas sacros simpliciter, & sine exclama-
 tionibus, sine magnitudinis rerum ad-
 mirationibus, & ad attentius legendum
 sine annotationibus ea scribere. Ecce tã-
 ti mysterij maiestatem, quam breuibus
 verbis nobis reddit beatus Lucas. Deus
 nascitur homo factus, virgo parit, regius
 apparatus deficit, in diuersorio non est
 locus, reclinauit in praesepe, paruoq; la-
 cte pascitur, per quem nec ales esurit. Et
 omnia hæc planis nobis, & paucis pro-
 ponuntur verbis. Nec longè est etiam
 à sensu non tantum hæc fieri Deo sic dis-
 ponente, qui sapientiam huius mundi
 stultitiam reputat, dicente beato Apo-
 stolo Paulo. 1. Cor. 1. referente illud Isa.
 19. Perdam sapientiam sapientium, &
 prudentiam prudentum reprobabo. Vbi
 sapiens, vbi scriba, vbi inquisitor huius
 seculi? Nonne stultam fecit Deus sapien-
 tiam huius mundi? Sed etiam sic scribi
 quoniam deficiunt verba ad altius hæc
 mysteria intonanda, quæ supra hominis
 sensum fide sunt, & humilitate suscipi-
 da, & de quibus nihil aliud dici potest
 quàm singulis horis authori, & redempto-
 ri nostro gratias agere, illum solum ado-
 rare, & illi die, nocteq; perpetuo inserui-
 re. Ad rem tamè gestam parumper ac-
 cedamus, siquidem non nostris meritis,
 sed sola Dei misericordia nobis concessum
 est in eodem loco dominum adora-
 rare. Res sic cõtingit, prout extant signa

adhuc pro fragilitate humana aliquan-
 tulum venerata. Diuersoriũ adhuc est
 integrum, quoniam domus est subter-
 ranea in viuo vel solido lapide concata
 ta, longa ferè decem cubitis: Ad latus
 dextrum habet descensum vnus cubi-
 ti, ibi praesepeium erat ad apponenda iu-
 menta. Huic spelucae proxima erat do-
 mus illa, quæ tota dicebatur diuersoriũ,
 vbi venientes Bethlehem hospitaban-
 tur. Quæ quidem domus magna erat,
 cuius etiã extant adhuc vestigia, in aliã
 tamè formã mutata. Quoniam ad dex-
 teram huius, de quo loquimur, domini
 diuersorij, est ecclesia ab angelis ædifica-
 ta, quæ adhuc extat facta tecta q; . Habet
 columnas, quibus sustentatur marmo-
 reas pretiosas, & altaria. Ad sinistra est
 domus fratrum minorum, cuius eccle-
 sia dicitur sanctæ Catharinæ, eo quod
 beata Catharina martyr illa, cuius cor-
 pus angelorum ministerio in Sinay mō-
 te sepultũ est, ibi affuit, & hospitata est.
 Est & adhuc beati Hieronymi cella par-
 ua in eodem loco. Eo itaq; tẽpore, quo
 Ioseph cum sacra virgine illuc perue-
 nit, diuersorium magnum hospitibus
 erat ita plenum, vt sanctus Ioseph non
 haberet ibi locum. Tunc secessit in di-
 uersoriolũ illud vel sua sponte, cum to-
 tum hominib; videret diuersorium oc-
 cupatum, vel monitus à domino diuer-
 sorij. Fuerat iam porta antiqua, qua in-
 troibatur à diuersorio magno in prædi-
 ctum illum locum sub terra in petra ex-
 cisum, quæ tunc temporis fortè parie-
 te obturata erat. In cuius concauitate

Diuerso-
 rij for-
 ma.

Humilis
 & breuis
 Euange-
 listarum
 narratio

Vidit au-
 thor lo-
 cum vbi
 Christus
 natus:
 cumq;
 describit

(quo-

(quonia ex parte diuersorij magni erat tantum lapidibus, & calce obstrusa) remansit ambitus, in quo illa super benedictissima virgo Maria se orationi dedit habens dorsum ad introitum huius subterranei diuersorioli, vt secretiori modo oraret. Dum autem orationi vacaret subito egressus est saluator mundi, & in terram decidit ex utero virginali, tanquam sponsus de thalamo suo. Quem illa manibus è solo leuans, pannis inuoluit, lactauit & reclinauit ad dexteram diuersorioli in praeseptio, quod diximus, quia erat à vento semotius, & ibi melius, quam alibi conseruabatur ab aëris & frigoris intemperie. Venerat dominus pro salute omnium, qui eramus animales, ideo voluit in praeseptio reclinari. Venerat ad saluandos omnes, qui eius salutem non respuerent, nascitur in publico diuersorio, in quod omnes gentes conueniunt tanquam in domum suam, est enim quasi propria vniuscuiusque domus. Nam & si multum ibi temporis volueris immorari, procul dubio domus diuersorij non negabit. Quod si quis voluerit venire ad Christum non inueniet, quem admodum in domibus magnatum, ostium, qui prius notum faciat magnati quis sit, qui illum vult adire: sed apertum est ostium in domo, in qua nascitur dominus, vt cuiusque velit pateat aditus. Ibi reperimus cum illo & virginem Deiparam, & sanctum sponsum Ioseph, nec deerunt angeli adorantes illum. Quem admodum & beatus Apostolus Paulus ad Hebr. c. i. sentit dicens: Et cum introdu-

cit primogenitum in terram dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei. Tacite nobis innuit virginitatem sacram beatissimae matris Euangelista cum ait: Et pannis eum inuoluit. Illa suscepit manibus, illa inuoluit, illa reclinauit in praeseptio. Quae haec facit summam in pariendo sensit & inexplicabilem latitiam cum virginitate pudoris. Nam alias nec ipsa exciperet, nec inuolueret, nec reclinaueret. Nostrae enim matres parturientes doloris vehementia impeditae, nihil horum facere possunt, sed obstetricum hoc officium est. Idem etiam innotuit dum Angelus pastoribus dixit: Quia natus est vobis hodie saluator, qui est Christus dominus. Quem omnis scriptura tam anigmatibus, quam prophetis ex virgine nasciturum protestatur. Videmus Adam de terra virgine formatum, Eua ex virgine Adam formatam. Isa. 7. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. Et iterum: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Quem admodum enim radix, & si occulta sub terra folia, & fructus, & flores ex se emittit, sic ex virgine occulta & humili flos Christus dominus natus est. Sine corruptione profert arbor florem, sine corruptione protulit Maria Christum virgo permanens in aeternum. Virga Aarona sicca manens flores, & fructus protulit, sine graphio lex scribitur in tabulis lapideis, sed digito Dei dicit scriptura fuisse conscriptam. Digitus Dei spiritus sanctus dicitur, quem admodum & filius brachium.

Virginalis partus qualis fuerit.

Testimonia vultura ex virgine natum Christum.

Digitus Dei appellatur in scriptura spiritus sanctus.

chium. Spiritu sancto concepit virgo regia, & virtute spiritus sancti peperit semper virgo. Lapidem sine manibus excisum, qui in montem magnum crevit, interpretatus est Daniel Christum dominum. c. 2. Lapis hic sine manibus obstetricū, & sine corruptione excisus est de vêtre virginis. Hæc est porta clausa in templo, quam vidit & interpretatus est Ezechiel, per quam solus intrat Deus, & egreditur, in qua panem manducat princeps pacis Christus dominus dum a virgine pascitur. Quod autem dicit primogenitum, perinde est, ac si diceret vnigenitum. Quoniam in lege multæ mulieres vnum solum habuerunt filium, & tamen Num. 3. & 8. cum præcepit dominus redimi primum genitum, non ideo spondit secundum genitum. Quod & in animalibus præcepit etiam Deus, nec secundus partus omnia animalia habuerunt, nec hodie habent. Et nihilominus dicitur primo genitus, non enim primogenitura tantum respicit filios, sed & matres, ideo dicuntur geniti. Qui enim vnigenitus est in cælo patri, ipse vnigenitus est in terra & matri. Qui pro nobis natus voluit sic in diuersorio, & in hyeme nasci, vt nos ab hyeme, & frigiditatis torpore eximeret, & in calorem suæ admirabilis charitatis transferreret, cui est honor & gloria, & imperium cum patre & spiritu sancto per omnia secula seculorū. Amen.

Tractatus. 50. super præcedentem textum beati Luca.

Cum essent (inquit) ibi, in ciuitate videlicet prophetata, & prædicta. Bonum est etiam nos ibi esse, vbi nobis à domino præcipitur. Simus in domo illa, quam supra petram fundatam vis tempestatis & inundationis euertere nõ potest. Tales sunt (inquit dominus, qui audiunt verba mea hæc, & faciunt ea. Aliud enim verò est audire, aliud quæ audim⁹ opere exercere. Ibi igitur in domo panis, in ecclesia, vbi illo cibamur pane cœlesti, corpore videlicet Christi, cum fuerim⁹ ibi, in eo loco bene nobis erit: vt diuina gratia catholici sumus. Hæretici non inueniuntur ibi, ideo male illis nunc est, & peius in inferno erit, quoniam à domo Dei viui, à diuersorio fundato supra petram, hoc est Christum, ecclesia videlicet orthodoxa temere recesserūt. Iam diuersorium vbi nascitur dominus in præcauato saxo est ædificatum, vt ecclesiam consideremus fundatam supra firmā petrā, idest Christum. Mirum est quemadmodum dñs elegit suæ sanctissimæ natiuitatis domunculam, paruummq; tuguriolum in rupe excauatum, & suæ sepulturæ itidē elegit monumentum in saxo solido excisum, vt introitus eius in mundum, & exitus sint in firmissima petra: vt credentes, & ad quos saluandos venerat, supra firmissimam petram se scirent, & introitum & exitum habere, hoc est in ipso. Notandum etiam est quomodo initium sine, introitum exitu componit, vt doceamur finem nostrū initio debere coaptari. Cum enim nudi, & nihil habentes

Primogenitus, id est, vnigenitus.

similis esse debet finit initio vt nota.

res in initio natiuitatis sim^o, necesse est nudam à seculo gerere voluntatē, quatenus dū ab eo recesserimus, non aliter nos inueniat Deus, quā cum nascere mur de temporalibus sollicitis: sed plorantes, & gementes, quemadmodū nacentes nudi & vagientes mundum ingressi sumus. Quod & dominus satis ostendit Marci. 10. dum sibi offerrentur paruuli, discipulis id agrēferentibus dicens: Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibueritis eos, talium est enī regnum Dei. Amen dico vobis, quisquis non receperit regnum Dei velut paruulus, non intrabit in illud. Ecce quantum interest finem nostrum aptare initio, & velut paruulos accipere regnum cœlorum. De hoc etiam beatus Apostolus Petrus recenter baptizatos monet, 1. epist. c. 2. Deponentes igitur (inquit) omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & inuidias, & omnes detractiones, sicut modo geniti infantes rationabiles sine dolo lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem, si tamen gustatis, quoniam dulcis est dominus. Consuamus igitur vitam nostram initio nostro, & fini: vt medium duob^o extremis respondeat, introitui scilicet per natiuitatem, & exitui per mortem. Tūc erimus ibi in firma petra solidati, tūc erit tempus recipiendi per claram visionem filium virginis, & Deum dominū nostrum Iesum Christum. Implebuntur dies nostri, vt illum recipiamus in præmium, quem toto corde dileximus, nec ab eius mandatis recessimus dū vi-

ximus. Pannis illum non inuoluemus, quēadmodum virgo fecit mater, quia non eget, sed ipse nos pannis conteget gloriæ, & immensæ claritatis, & gaudij. Possumus etiam dum in hoc seculo sumus in pauperibus illum vestire: ipse enim est, qui dixit: Nudus fui, & cooperuistis me. De his sacris pannis, quibus Deipara illum inuoluit in sua sacratissima natiuitate quod sentio est, nec annosos fuisse, & tritos, (vt iam aliquos concionantes audiui) sed mediocris contexturæ. Nec enim decebat virginem sacram, cuius beata Anna mater, & Ioachim pater diuites erant, annosos, & laceratos pannos filio Dei preparare, nec etiam quem sciebat in tanta humilitate venire, illi pretiosa præparare indumenta, sed tantummodo mediocritatem seruare, nec extrema exercere. Bonum est viris quibuscunq; in omnibus sui status mediocritatem seruare exterius. Interius verò vtinam ad macerationem carnis omnes cilicio vterentur. In exteriori verò cultu consulem mediocritatem, & regibus, & religiosis, & secundum sui status conditionem vestiri. Non enim facerent milites ex vestibus domini partes quatuor, si essent attrita & lacerata indumenta. Hisce pannis mediocrib^o reclinatur in præsepio salus mundi, quem non satiabatur virgo sacra aspicere, videns pulchriorē infantem, quā nunquam vidisset mundus, speciosum supra filios hominum, eumq; vagientem & per faciem lachrymas pro peccatis nostris fundentem.

Mediocritas à Deipara seruata.

Mediocritas tuaderur.

Pueris paruulis similes nos esse oportet in initio medio & fine vite.

Ex

Ex vna parte maxima afficiebatur lætitia contemplans faciem filij, & verbum incarnatum in membris infantilib' se ipsam curare. Ex altera parte à lachrymis quomodo abstineret? videns cœli & terræ conditorem in tanta humilitate reclinatum, & lætitiā angelorum, & gloriam beatorum: infuscepta humanitate vagiētem, & pro peccatis nostris lachrymas fundentem. Non erat mollis lectus præsepium, quinimò durissimum, super lapidem tantum: præsepium aliud de tabulis erat constructū, deinde fœno superstratum. Cæterum vtrum aliquod ceruical supposuerit virgo sacra ignoramus: hoc procul dubio credimus quod si id habuisset, deuotissimè tenerrimo corpusculo domini supposuisset. Instabat frigus, & locus algorem augebat, cum in saxo solido esset excisum illud paruum diuersorium.

O nos beatos, pro quibus tanta patiens dominus à sua sacratissima natiuitate incipit nostræ redemptionis pretiū à nobis debitum, & à Deo exactum soluere? Sed iterum ô nos miseros si tantis misericordijs ingrati inueniamur: & iterum miserabiliores, si tanto thesauro non ditemur. Sunt enim plurimi, qui non attendētes hæc ineffabilia munera & largitiones Dei, & quem beatus Apostol' dicit diuitem esse in misericordia, non manum mittunt ad tantum thesaurū colligendum. Collige, collige ô homo segnis, collige has infantis diuini Iesu lachrymas, collige præsepij duritiem, collige tibi ardentem charitatem Dei

in tempore frigoris, trahe ad te omnia congrega ea in cordis tui arcano, præmeditare intellectu, amplectere voluntate, memoria retine, & ne audeas tanto redemptori esse ingrat', sed eius præcepta obserua omni studio, & in eius exardesce charitatem. Accendere pro eius amore in proximorum dilectionē, qui pro te & pro illis operatur nunquam ante nec post audita opera, vt nos omnes ad cœlestia regna vocaret gratia sua, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

Tractatus. 51. in beati Luca Evangelium ex capite secundo.

ET pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce Angelus domini stetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos, & timuerunt timore magno. Et dixit illis Angelus: Nolite timere, ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus dominus, in ciuitate David. Et hoc vobis signum: Inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio. Et subito facta est cum Angelo multitudo militiæ cœlestis laudantium Deum, & dicentium: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Vtrūq; populum dominus de natiuitate sua & eorum salute in ipsa hora certiore facit, Iudæos per angelū, gentes per stellam in Oriente. Vtrūque enim

Ex adeo ingenti misericordiarū thesauro colligenda nobis vnde ditentur.

Iudæos & gentes certiores facit Christus eius natiuitate, eorumque salutem.

Quare floribus primis reuelata fuerit Christus natiuitas

enim saluare venerat, & omnibus innotescit populis, quos vt redimeret dignatus est nasci. Non se occultat salus hominum, ab omnibus vult cognosci, ab omnibus credi, ab omnibus adorari. Ceterum considerandum est quomodo pastoribus in Iudæa primum, & vigilantibus: Non enim dormientibus diuitibus, non dominantibus sacerdotibus, non scribis, & phariseis superbientibus, sed pauperibus pastoribus notam facit eadem hora sacratissimam suam natiuitatem. Ille quippe nascitur, de quo beatus Apostolus Paulus. 1. Cor. 1. ait: Videte enim vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non sunt, vt ea, quæ sunt destrueret. Vt non gloriatur omnis caro in conspectu eius. Tales erant pastores ignobiles, infirmi, & simplices. Causam reddit beatus Apostolus, vt omnis caro non gloriatur in conspectu Dei, ne fortè dicamus nos nostra sapientia esse electos ad euangelium predicandū, siue nostra potentia, aut certè nostra nobilitate. Omnem hanc seculi æstimationem calcavit Deus. Seculū namque magni æstimat sapientes, miratur potentes, veneratur nobiles. Non hos elegit dominus vt suam manifestam faceret sacratissimam natiuitatem, sed è contrario viros simplices, pecudum pastores,

nihil potentes, nullaq; nobilitate sanguinis fulgentes. Numerum horum pastorum non inuenimus. Fortè, in quibuspiam duodecim apostoli præfigurabatur, duodecim & ipsi fuerunt. Forma in vtrisque datur præficientibus pastores animarū, vt non nobilitatem attendant sanguinis, non potentiam seculi, non sapientiam, sed virtutem. Si autem nobilis virtute polleat, & scientia, non dubitamus illum præcipuè eligendum, vt nunc temporibus nostris calamitosis sua possit discolorum auctoritate compellere. Scientia ijs omnibus opus est, quoniam ille, qui nunc se radibus manifestat pastoribus ad adorandum, non committit ecclesiam, nisi spiritu sancto edoctis ad gubernandam. Cum enim illos velit non pecudibus, sed hominibus præficere, prius spiritu sancto de cælo misso in omni sapientia, & scientia erudit. Vigilantes etiam opus est huic operi præfici, talibus enim se manifestat recens natus dominus, qui vigilabant, & custodiebant noctis vigiliis. Cum enim dormiunt præfati ecclesie, tunc dæmon seminat hæresum zizaniam, & morum sanctorum corruptionem. Dicere domino Mat. 13. Cum autem dormirent homines super seminato bono semine, inimicus super seminavit zizaniam. Erant pastores in campo, quod distat à Bethlechem miliaribus vnum cum dimidio. Est ibi vsque hodie paruum facellum in horum beatorum pastorum memoriam. Ideo dicit, in regione eadem, hoc est intra ipsius ciuitatis Bethlechem terminos. Hæc sæ-

Prælati & ecclesie ministri scientia opus est, & summa vigilantia.

Ad vigiliam horum frequentè præfati ecclesiarum.

Quare pastoribus primum reuelata fuerit Christi natiuitas

pe vigilia pastoribus cōmendatur. Pro
 ximus domin⁹ passioni dixit Petro, Ioā
 ni, & Iacobo: Vigilate, & orate. Et Apo
 stolus Paulus episcopo Timotheo: Tu
 verò vigila, in omnibus labora, opus fac
 Euāgelistæ. Et ad Heb. 13. dum eorum
 populo commendaret obediētiam, ait:
 Ipsi enim peruigilant pro vobis. Vnde
 & in canticis ait sponsus: Ego dormio,
 & cor meum vigilat. Ecce prælatis spon
 si sunt animarum, quibus præsunt, qui
 semper debent pro salute earum vigila
 re, quantuncūq; videantur alijs aliquan
 do occupationibus dormire. His itaq;
 vigilantibus pastoribus nūtiatur princi
 pis pastorum natiuitas gloriosa Ange
 lo iuxta illos apparente. Nō dubium,
 quin Angelus domini bene vigilatibus
 præpositis propè adsit, vt inspirationi
 bus bonis adiuuet, & noxia propulset.
 Non enim dominus præsentiam etiā
 suam negabit, qui dum ascēsurus esset
 in cœlum apostolis, quos in orbem pa
 stores destinabat, dixit: Et ecce ego vo
 biscum sum omnibus diebus vsq; ad
 consummationem seculi. Nihilomin⁹
 tamen opus istud formidandum est. Nā
 & ipsi pastores timuerunt timore ma
 gno. Vtinam & nos similiter timore
 magno timeamus opus pastorale susce
 ptum. Infœlices tamē homines nō tan
 tum nō timent hoc onus pastorale sus
 cipere, verum etiam multi se intromit
 tunt, & beneficia ecclesiastica præstolā
 tur, & sæpe postulāt, aliquādo per seip
 sos, aliquando verò per amicos, siue cō
 sanguineos. Alij ad hoc tantum perui

gilant literis, vt ad ea possint promoue
 ri, nescientes quanto se periculo iniiciāt
 nō solū suo, sed etiam animarum, qui
 bus præficiūtur. Omnibus cōsulo, quod
 & mihi ipsi sæpe cōsului, nisi quis ad
 hoc vocetur tanquam Aaron, nec sig
 no quidem id optet, lōgeq; minus po
 stulet: quin insuper, nisi prius Deo ora
 tionibus, & seipso experientia consulto,
 & viris ad hoc etiam probis adhibitis,
 nō suis tātum humeris imponat onus.
 Meritò igitur timuerunt pastores timo
 re magno, cum iuxta se viderent ange
 lum Dei natiuitatem domini annun
 tiantem. Claritas etiam Dei circumful
 sit illos. Non dicit beatus Euangelista:
 Claritas Angeli, sed, claritas Dei illos
 circumfulsit. Noua lux in tenebris no
 ctis à Deo creata fuit, vt illuminaret to
 tam illam regionem, in qua pastores vi
 gilantes erant. Nō dubium, quin etiam
 diuersorium, vbi iacebat domin⁹ infans
 in præsepio claritate Dei illustraretur.
 Superabat claritas illa Solis splendore,
 ideò perterriti in noctis medio pastores
 tanti luminis illustratione, & se vnde
 quaq; illa circumfufos conspicientes ti
 muerunt timore magno. Magna datur
 viris spiritualibus norma, ne cum se vi
 dent præ cæteris illuminatos, & angelo
 sibi adherēte latentur, sed timeant. Ne
 forte cum à Deo præ cæteris in sui cog
 nitione & amore illustrantur, eleuētur:
 sed quanto illis diuina claritas plus cæ
 teris fulserit, tantò præ cæteris humiliē
 tur, & trepidi existant. Dicente Dauid:
 Seruite domino in timore, & exultate

Onus pa
 storale ti
 more nō
 careat.

Virī spi
 rituales
 non elati
 sed humi
 les & tre
 pidi sint.

ei in tremore, psalm. 2. Beatus cui adest Angelus, cui diuina claritas fulserit. Hęc procul dubio videmus in præsenti Euāgelio vigilantibus pastoribus super gregem suum contigisse. Vnde sperandū est in domino non defuturam bonis pastoribus ad regendum populum Dei angelorū assistentiam, & claritatis Dei fulgorem, & si non cernatur exterius, tamen qui sentiat interiorius. Non enī abbreviata est manus domini, quin adiuuet militantes suos pastores, qui semper affuit militibus suis sanctis martyribus, & his vigilantibus in hora natiuitatis sacratissimæ suæ refalsit pastoribus. Cum autem angelus illos timentes cōspiceret, dixit: Nolite timere. Hoc est, Non est cur timeatis, sed vt lætemini, & gaudeatis. Tales sunt angelorum apparitiones. Si enim scripturam paulisper percurramus semper bonum portare nuntiū inueniemus. Angelus Abrahamæ nuntiat filium, idem nūtiat secreta Dei, & si inueniat decem iustos paratus est quatuor comburendis ciuitatibus parcere. Angelus apparet Moyfi in rubo, & populi nuntiat liberationem. Angelus nuntiat Samsonis conceptum. Angelus Ioannis prædicat Zachariæ natiuitatem, & præcursoris officium. Angelus Deiparæ nūtiat conceptum Saluatoris. Angelus hodie apparet pastoribus, ideo timore sublato illos bono esse animo iubet dicens: Nolite timere, gaudium vobis magnū missus sum nūtiare. Reuera maximum est gaudium omnium, quæ ynquam nuntiata sunt,

aut nuntiabuntur. Non magnū, quod illos Deus vellet diuites facere, & ex pastoribus reges (quemadmodum & Dauid fecit) constituere: sed gaudium maximum omnium, quæ in terra possent nūtiari, quod gaudium erit omni populo, hoc est vniuerso orbi terrarū, Iudæis veris expectantibus aduentum domini, & gentibus more pecudum viuentibus. Gaudium verò hoc est, quia natus est vobis hodie saluator, qui est Christus dominus, in ciuitate Dauid. Cum dicit, hodie, denotat media nocte natum esse saluatorem, quia à media nocte dies sequens computatur. Non dixit Regem, sed Saluatorem. Hic est expectatus à Iudæis, & à pluribus illorum negatus. Ne autem ambigerent hunc esse Saluatorem, addit: Qui est Christus dominus. Dominum illum appellat Angelus, vt innotescat & illum esse Deum, & hominem ab ipso Deo susceptum, ab ipsis etiam angelis adorari, & per illum maximè Deum ab ipsis spiritibus celestibus colaudari. Qui est caput etiam ipsorum angelorum, dicente Apostolo ad Colossenses. 2. In ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, & estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus, & potestatis. Vtinam cohareamus tali capiti membra, illudque imitemur. Non enim decet lubricam degere vitam, qui sub tali capite degimus Christiani. Ne autem quacunq; visione decipiamur, neque cuiuscunq; credamus spiritui, addidit:

Certitudi-
do Mes-
sias.

Angell
semper
gaudiū
& bonū
nuntium
asportat

iri spi-
rituales
non elati
d' humi-
s & ter-
ridi sint

Et hoc vobis signum. Poterant siquidem pastores expectare (cum sibi diceretur nat^o saluator, qui est Christus dñs, ille videlicet vnctus, & expectatus à sanctis patribus, & à prophetis prenūtiat^o in ciuitate Dauid nasciturus) illum in aliquo palatio natum, in lectis eburneis reclinari, & in ea domo, cui ipsi accedere non auderēt. Datur illis signū infantis in præsepio pannis inuoluti, & reclinati. Oportet enim signum accipere an sit bonus, vel malus, qui nobiscum loquitur, spiritus, & experimentum aliquod petere à reuelate. Sic Deipara virgo, cū Angelus nūtiaret domini conceptum, quæliuit: Quomodo fiet istud? nō dubitans Deum posse, sed à modo faciēdi scire volens nūtij veritatem. Hoc igitur est signum Iudæis, signum gētibus, humilitas scilicet Christi domini. Omnes enim verò prophetæ illum in primo aduentu in carne humilem venisse testantur. Vnus miratur illum paruulū nasciturum. Isa. 9. Alius illum ostendit circundari à fœmina, & nouum esse in terra. Hierem. 31. Alius in medio duorum animalium stupefcit natū. Abac. 3. Alius super asinam ingressurum Hierusalem pronūtiat, dicens Zach. 9. Dicit filix Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus sedens super asinam, & pulum filium subiugalis. Isa. 53. illum defectum dicit, & nouissimum virorum. Dauid illum psal. 68. ait opprobriū hominum, & abiectiōnem plebis: in escā illi datum fel, & in siti acerum etiam factetur. Nec mirum, cum enim dominus

ad superbiam diaboli, & potētiam, quā in genus habebat humanū, venerit destruendam, operæpretium erat in maxima humilitate venire. Non enim superatur ira nisi patientia: gula, nisi ieiunio: incontinentia, nisi castitate: superbia itidem, nisi humilitate. Curaturus igitur dominus cœlestis medicus vulnera primi hominis, qui superbia cecidit, & superaturus dēmonis nimium inflatam superbiam, qua genus humanum captiuum tenebat, in sua humilitate cōgreditur cum tenebrarum principe, vt maxima humilitate maxima prosteratur superbia. Aderant multi angeli cum illo præcipuo, qui hæc pastoribus nūtiabat, qui subito (inquit Euangelista) nullo factō interuallo laudare Deū cœperunt dicentes: *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Deo laudem huius operis tribuūt, vt cognoscamus sola id factum eius misericordia, nullis meritis nostris interuenientibus. Ita inquit beatus Apostolus Paulus ad Titum. 3. cum autem benignitas, & humanitas apparuit saluatoris nostri Dei, nō ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit. Deo igitur gloriam demus, illum collaudemus, illū gloriosissimū prædicemus, qui factus est homo. Vnde etiam & humanū gen^o glorificabit illum laudando per eos, qui saluabuntur in gloria perpetuò, & in ecclesia gloriosus, & superbenedictissim^o semper prædicabitur, quousq; perdurabit mūdus. In terra autē iā deinceps illis

Contra-
ria con-
trarijs cu-
rantur.

Humili-
tas Chri-
sti in sig-
num da-
ta Iudæis
& genti-
bus.

Iudæi
qualem
habent
regem.

Pax ho-
minibus
interpre-
tatur.

nuntiamus pacem, hoc est recōciliatio-
nē per hūc saluatorē faciendam. Quod
explicuit beat⁹ Apostol⁹ Paulus ad Ro.
5. dicēs: Cū inimici essemus recōciliati
sumus Deo per mortē filij eius. Et. 2. ad
Cor. 5. Deus erat in Christo mundum
reconciliās sibi. Pax igitur (canūt ange-
li) in terra. Qui enim pacē componit
inter aliquos, illos distantes inter se ostē-
dit. Cum autem angeli pacē nobis pro
bono annūtient nūtio, non dubium est,
quin essemus, prout dicit Apostolus, na-
tura filij irā, ideoq; idem Apostolus nos
dicit inimicos fuisse Dei. Per hanc igit
sacratissimam natiuitatē reconciliabi-
mur, ideo dicūt angeli: In terra pax iā
deinceps sit hominibus. Non omnibus
tamen hanc spondent, sed bona volūta-
tis existentibus. Non enim inuenerūt
hanc pacem Annas, & Cayphas, & Iu-
das proditor, & cæteri, qui necem dñi
moliti sunt, & qui illum ante faciem Pi-
lati negauerūt, & dixerunt: Non habe-
mus regem, nisi Cæsarem. Qui vsq; ho-
die, & eorum successores impij Iudæi ta-
lem habēt regem, qualem petierūt, qui
eos bonis omnibus omni hora spoliāt,
siue viuant apud Turcas, siue inter Sara-
cenos, siue quocunq; se vertant. Bonam
igitur habeamus erga natum Christū
voluntatem, si pacem volumus habere
cum Deo, non illi iniuriam peccando
irrogemus, non ab eius præceptis sepa-
remur, sed omnia, quæ præcepta sunt
nobis custodiamus, & tūc pacē habebi-
mus cū Deo. Qui autē illam habet cū
Deo, habet etiam secum pacē. Et quā-

uis habeat colluctationem cū dæmone
& carne, & cū hoc seculo nequā, nihilo-
minus si secum habeat pacē (quam ha-
bere nō potest, nisi prius illā cum Deo
habeat) vincet Dei gratia, superabitq;
oēs suos perturbatores, & qui secū pacē
nolūt componere. Quapropter angeli
hanc nobis nato dño nūtiauerunt, tan-
quā speciale donū, quod dñs ferre per
mundū præcepit discipulis cū aliquam
ingrederentur domū: Primum (inquit)
dicite: Pax vobis. Et si ibi fuerit filius pa-
cis, requiescet super illos pax vestra, sin
autem, ad vos reuertetur. Totam cōpo-
nit pax vitā, totā cōseruat Rēpu. stabilit
regna, fortes reddit ciuitates, inexpug-
nabiles arces, carnē subijcit animæ, ani-
mā rationi, rationē Deo, gratia dñi nri
Iesu Christi, cui cum patre, & spiritu
sancto est honor, gloria, & imperium,
per omnia secula seculorum. Amen.

Pacis ef-
fectus.

¶ *Tractatus. 52. in beati Luca Euan-
gelium ex capite secundo.*

ET factum est vt discesserunt ab eis an-
geli in cœlum, pastores loquebatur ad
inuicem: Transeamus vsq; Bethlehem, &
videamus hoc verbum, quod factū est, quod
fecit dominus, & ostendit nobis. Et venerūt
festinantes. Postquam angeli pastoribus
dñi natiuitatem gloriosissimā nuntiaue-
rūt, & Deo gloriā cecinerūt, & homini-
bus pacē factā inter ipsos, & Deū nūtia-
uerūt, discesserūt in cœlū, vt pastores il-
los ascēdere in sublimia cernētes, denū-
ciatione sibi facta certiores redderētur.

Iudæi
qualem
habeant
regem.

subli-
mia no-
bis e iam
petenda,
spretis in
ferioribz

Locus sublimis sublimium spirituū est habitatio. Ascēdamus nos corde in cœlum, sequamur recedentes angelos, & sibi nostram intueamur esse ciuitatem, quam inquirimus. Neq; enim verò hic habemus permanentem domū. Optimū itaq; est ad sublimia quotidie conscendere, vt spretis terrenis ad cœlestia subleuemur. Officium pastorū est postquam angelos sibi bona nuntiantes audierint, ad sublimia corde conscendere, quo vidēt angelos ipsos à se recedentes sublimari. Pastores verò ad inuicem loquebantur, vt transirent in Bethlehē, quæ iuxta erat (prout superius dixim⁹) distās à campo, vbi pascebāt gregē miliare cū dimidio. Bona collocutio est, cū auditur Dei sermo, iterū cū socijs repetere, nec obliuiosos auditores esse, sed memorari, quæ de verbo domini audiui⁹ concionantē virū, & de eius prædicatione habere sermonem adinuicē. Nūc verò in consuetudine peruersa est, vt cum audierint homines Dei verbū, statim de alia re vana habeant sermonē, & iā post prandū nihil corū, quæ dicta sunt, recollāt. Pastores verò de eadē, quā audierant angelos nūtiātes, re colloquebātur, & se inuicē sollicitabāt, vt irēt in ciuitatē ad videndū diuinū infantē recentē natum, quē angelus nūtiauerat eis. Nec dubitabant quidē, sed ad adorandū festinābāt: si enī dubitarēt aliud verbis loqueretur, sed aiunt. *Ut videamus hoc verbum, quod nobis factum est, quod fecit dominus, & ostēdit nobis.* Non dubitabant utiq; factum esse à domino, & sibi nūtiatū. Multi enī

sunt, qui dubitant de verbo domini nō credētes, quæ audiūt à prædicatoribus, sed existimātes aliquādo hoc dici metus causa, vt audientibus timor ingeratur. Quod re vera falsum est, ipsi enī prædicatores verbi Dei, qui sunt catholici, & timētes Deū, nihil audiētib⁹ proponūt à sacris literis alienū. Peccarēt equidē, si id temerè auderent, grauissimè apud Deū. Quin etiam nihil adeò horribile de morte, de iudicio futuro, de inferni poenis possunt populo nūtiare, quin lōgè maiora hæc, & horribiliora sint. Sed popul⁹ stultis & terrenis occupat⁹ poti⁹ cōsuetudine, quā desiderio pficiēdi audit verbū. Fit etiā aliquādo Deo pmittēte, vt quæ audiūt, nō percipiant, dicēte dño per Isa. c. 6. Exceca cor populi hui⁹, & aure sei⁹ aggraua, & oculos eius claude, ne fortè videat oculis suis, & aurib⁹ suis audiat, & corde suo intelligat, & cōuertatur, & sanē eū. Hæc sunt demerita audientiū sermonē Dei, qui nō percipiētes ea, quæ dicūtur, cū audierint, obliuioni tradūt, & nō conuertūtur ad dominū Deum suum. Pastores verò postquā angelorū nūtiū audierūt nō obliuiosi auditores effecti, continuo post discessū angelorū adinuicem conferūt verbū & tractāt quomodo in Bethlehē veniāt: nec quidē lēto gressū, sed festinātes venerūt, cū dies elucesceret, vt viderent verbum quod dñs dignat⁹ est facere, & illis nūtiare. Quæram⁹ nos igit cū pastorib⁹ dñm in præsepio pro nobis recēter natū, & festinemus ad illū venire, qui utiq; ad nos propter salutem nostram descendit

Catholici
verbi
Dei præ-
dicatori-
bus om-
nino fi-
des adhi-
benda.

Verbum
Dei quo-
modo
nulti si-
ne fructu
audiunt.

So-
tas
tia
pre-
tur,
gila

carne velatus. Nec decet lento gradu iter peragere, sed festinater. Ecce enim cum veniret ad Elisabeth sacratissima virgo festinater venit. Nā dictū est: Exurgens Maria venit in montana cū festinatione. Et nūc de pastorib⁹ dicitur: Venērūt festinantes. Qui igitur tantū querunt dominū, & qui suam operatur salutē festinanter id peragere oportet. Dominus enim nō torpore pressos, non otiositates querit seruos, sed diligētes, & properantes, hos enī recipit. Et qui manē vigilauerint (inquit scriptura) ad me, inueniet me. Prouer. 8. Et iterū in eodē cap. Beatus homo, qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie, & obseruat ad postes ostij mei. Vnde & dñs in Euāgelio: Vigilate itaq; , & quod vobis dico omnibus dico, vigilate. Et beatus Petrus. 1. c. 5. Vigilate, & sobrij estote. Hęc vigilia, hęc properatio ad dominū sępe in scriptura reperit, vt ex crebra monitione festinantes, & vigilantes nostrā operemur salutem. Qui enī pigri sunt, & qui dormiunt, & qui ebrietate seculariū rerū tenētur, in magno salutis sue periculo versantur. Sicut & Apostolus Paulus. 1. ad Thessal. c. 5. hortatur nos dicens: Nō dormiamus sicut & cęteri, sed vigilemus, & sobrij simus. Qui enī dormiūt, nocte dormiūt, & qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt, nos autē qui Dei sumus sobrij sim⁹. Hora enim (dixit ad Ro. 13.) est nos de somno surgere: nūc autē propior est nra salus. Grauat nos seculi hui⁹ curę, grauat crapula, & ebrietas. Vnde & dñs nos monet infra. 21. dicens: Attē

dite autem vobis ne forte grauētur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius vitę. Properem⁹ igitur, & curramus ad dominū, & festinemus cū pastoribus. Beatus Apostolus Paulus sępe huius cursus, & festinationis mentionē facit dicēs. 2. Cor. 9. Sic currite, vt cōprehēdatis. Et de seipso ibi ait: Sic curro nō quasi in incertū. Et ad Heb. 12. Per patientiā curramus. Ii enim, qui in agone aliquo contēdunt, ab omnibus se abstinēt, vt corruptibilem coronam (hoc est propositū premiū) accipiant: nos autē incorruptam. Necessē igitur est, vt velocius, & expeditius properemus cū pastoribus ad videndū dominum, nihilq; quod impedire nos possit, nobiscū currētes feramus. Quēadmodū enim, qui secularis iustitię ministros fugiūt, ne capiantur, mox supericrē vestē, mox arma etiā proijciūt, vt expeditius possint euadere: sic & nos si volumus Dei euadere iudiciū, & persequentes nos dęmones fugere, omnia seculi à nobis proijciamus impedimenta, siue amici sint, siue sanguine coniūcti, siue diuitię, siue honores, quicquid nos impedit quo minus possim⁹ euadere, relinquam⁹. Et sic expediti, & omni onere deiecto temporalium rerū, festinemus in visionem domini, qui iā non in pręsepio, sed in coelis ad dexteram confidet patris. Cum autem iam regnet in sublimibus, etiam calceos detrahare oportet. Vtenī qui altam volūt, securē ascēdere arborē, non solū vestes dimittunt, sed etiam calceos deponūt, vt securius valeant ad arboris cacumen

Sobrietas Christianis precipitur, & vigilantia.

Tempora lia aspernanda.

ascendere, ita etiam qui in altū ad dñm
conscendere concupiscimus, detraha-
m^{us} vēstes, seculi videlicet curas, calceas
carnis deponamus, vt ad illum, qui ad
dexteram patris sedet, ascendere, & per
uenire valeamus, gratia eiusdem qui cū
patre, & spiritu sancto viuit, & regnat
per omnia secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus. 53. in Euangelium beati
Lucæ, ex cap. 2.*

ET inuenerunt Mariam, & Ioseph, &
infantem positum in præsepio. Viden-
tes autem cognouerunt de verbo, quod dictū
erat illis de puero hoc. Et omnes, qui audie-
runt, mirati sunt de ijs, quæ dicta erant à
pastoribus ad ipsos. Maria autem conserua-
bat omnia verba hæc conferēs in corde suo.
Et reuersi sunt pastores glorificātes, & lau-
dantes Deum in omnibus, quæ audierant,
& viderant, sicut dictum est ad ill. s. Qui
festinant, qui vigilant, inueniūt infantē
Iesum. Qui manē vigilant ad me (in-
quit scriptura) inuenient me, Prouer. 8.
Inuenerunt illum, inuenerūt & matrē,
& nutritium beatum Ioseph. Quære-
bant Iesum in præsepio positū, quære-
bant festinantes, quærebant videre desi-
derantes, ingressi sunt diuersorium. Et
cum letantes, & festinantes introierūt,
solicita virgo mater, & Ioseph nutritor
domini stabāt in diuersoriolo illo. Ideo
dicit Euāgelista: Inuenerunt Mariam,
& Ioseph, primū. Puer in præsepio ia-
cebat. Pastores (vt rationi consentaneū
erat) ab illis quæsierunt de puero, retu-

lerunt quæ sibi Angelus nuntiauisset,
palām factum sibi verbum dixerūt: &
multitudinē cœlestis exercitus militiæ
laudantium Deum referentes narraue-
runt. Iustum, æquūq; fuit illis reclina-
tum regem ostendere, neq; negare in
terra, quod illis reuelatum fuerat de cœ-
lo. Tūc illos duxerunt ad præsepe, quod
paulò occultius erat (prout superius in
alijs diximus tractatibus) ad dexteram
nimirum partem diuersorioli à porta
ipsius occultatum, ne frigore puer, &
vento per portam ingrediente læderetur.
Cum autem vidissent, non dubiū,
quin adorauerint supplices. Quod Euā-
gelista nō dixit, quoniam hoc manife-
stum erat. Quibus enim dictum fuerat
illum & saluatorem, & Christum esse,
adorandus utiq; fuit ab eis. Sed tantū-
modo Euāgelista (quod ad rem euan-
gelij attinet) vt credamus dominum Ie-
sum Christum verum Deū esse, & ho-
minem, verba conuertit dicens: *Viden-
tes autem cognouerunt de verbo* (videlicet
angelorum) quod dictum erat illis de
puero hoc. Quòd scilicet ipse esset Israel
saluator, quòd Christus expectatus, &
in lege promissus. Quod non tacuerūt,
sed cum retulissent omni populo, mira-
ti sunt omnes ij qui audierunt à pasto-
ribus angeli nūtiationem, angelorūq;
canentium lucem fulgentē. Omnes, qui
hæc narrabāt pastores, gaudētes mi-
rati sunt. Virgo sacra conferebat in cor-
de suo. Iam enim ter se manifestaue-
rat dominus: Elisabeth primo, deinde
Ioseph, ne timeret accipere Mariam

Præsepj
in quo
Christus
natus, si-
tus des-
cribitur.

Puros
mistros
vult D.
& cauto

cōiugem suam: Nūc verò tertio pasto-
ribus magna luce perfusa terra, magnis
laudibus exultante cœlo. Pastores verò
reuerſi sunt ad caulas suas laudantes &
magnificantes Deum, quia viderūt ocu-
lis, & adorauerunt, & inuenerunt sicut
dictū erat illis. O felix anima, quæ Chri-
stum querens inuenit domū talibus, &
tātis astantibus habitatā, Maria scilicet,
& Ioseph. Omnia plena sunt puritate,
virgo lactat, Ioseph obsequijs vacat, Ie-
sus iacet in præsepio. Qui illū querūt,
non solū inuenient, sed associatū talib⁹,
atq; tantis obsequio eius insistentibus re-
periet. Qui in domū veniunt huius se-
culi principum, in foribus reperiūt ho-
mines mēte fortasse, & corpore corrup-
tos. Qui autē in palatium deueniunt,
Christi, & querūt hunc natū regē, asso-
ciatū reperient virgine matre, & virgi-
ne nutritio. Omnia plena sunt in hoc
palatio puritatis, omnia virginitatis odo-
re redūdant. Virgo generat, virginē nu-
trit puerū, virgo est & nutritus Ioseph,
omnia puritate replētur. Qui igitur il-
lum querunt, & verē querūt, inueniet.
Qui querit (dixit ipse) inueniet, & pul-
santi aperietur. Maria conseruabat ver-
ba, populus audiens mirabatur. Seculi
homines cum bonorum virorū audiūt
virtutes, mirantur, quoniam secum du-
bitant quis possit talia facere, yt ieiuna-
re, inimicis parcere, patienter tolerare
opprobria, castē viuere, pauperibus sua
erogare: mirantur quidem sed non imi-
tantur. Cum enim dixerit Euangelista:
Et omnes, qui audierūt mirati sunt de-

ijs, quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos:
procul dubio pastores narrauerāt ange-
lorum visionem, & splendore noctis, &
Melsiæ natiuitatem, & quomodò inue-
nerūt infantem positum in præsepio.
Mirati sunt hæc audientes Iudæi, sed
minimè dominum requisierunt. Neque
enim, si hoc fecissent, tacuisset Euange-
lista. Nec fuit ex Iudæis aliquis diues,
seu præcipua matrona, audiens ea quæ
à pastoribus dicebantur quæ virginem
sacram ab illo, incommodo stabulo exe-
misset, & in domum suam transmigra-
re inuississet. Iam Iudeorū duricies præ-
figurabatur, qui dum in propria domi-
nas venit, sui eum non receperunt. Nō
desunt etiam nūc inter nos, qui mirētur
quidem opera domini, cæterum nō imi-
tantur, nō sequūtur, nō in domo, & cor-
dis sui hospitio eum manere, & hospita-
ri solliciti sunt: sed mirantur tantū ope-
ra domini. Quibus satis iacturæ est cog-
noscere, & mirari, & non imitari. Ete-
nim, & demones mirantur, credunt, &
contremiscūt. Qui verò salutem optat,
& saluatorem in domo sua habitare de-
siderat, desinat mirari, & incipiat imita-
ri. Ecce Maria conferebat in corde suo
omnia hæc, quæ à pastoribus diceban-
tur: populus idem audiens non confere-
bat, sed mirabatur. Cōferre idē est, quod
meditari, & præterita cū presentibus in
corde ruminare, & simul oīa collecta
cōtemplari. Cogitauit (inquit propheta)
dies antiquos, & annos æternos in mēte
habui. Desine igit quisquis salu⁹ esse desi-
deras, mirari, & incipe cōferre i corde, &

In hospiti-
alitas Iu-
deorum.

Mirari
non satis
est, sed
imitari.

Verba se-
cum con-
ferre,
quomo-
do intel-
ligenda.

hæc
scilicet
in
caula

Paros mi-
nistros
vult Deo
& castos.

imitatione complere. Cogita antiquos istos, qui tibi proponuntur dies in euangelio, quemadmodum Deus homo factus in præsepio reclinetur, quomodo prodatur ab angelis: quomodo pro te in cruce moriatur, quomodo tertia die resurgat, quomodo ascendens in altū captiuam duxerit captiuitatem, & sedeat ad dexteram patris iudex constitutus uiuorum, & mortuorum. Cū autem hæc corde consideraueris, ama, dilige super omnia, illi obsequia præsta, nullum illi præceptorum viola, sed quære cum pastoribus, nō curiositate, vel ostentatione, sed simplici, & sincero corde nihil aliud, nisi illius gloriam, & honorem quæres. Mariam eius matrem inuoca, & deuotissimum nutritium Ioseph: inuenies illos in primo domus ingressu, quemadmodum & pastores. Illorum puritatem imitare, illi te ad eum ducent, ut omnia, quæ quæris, si Iesum tantum quæris, inuenias. Non enim aliud quæsierūt pastores, non honorem, non diuitias, nō seculi hæreditatem, & pompam, sed solum ipsum Iesum quærebant. Et dum ipsum solum quæerūt, meruerūt inuenire matrem sacratissimam virginem, & Ioseph: ut nobis innotesceret, qui solum Iesum quæerunt, nihil illis deficere. Dū enim re vera ipsum solum quæerūt, alia quam plurima bona inueniūt, gratia ipsius, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

Tractatus. 54. in Euangelium beati

Lucæ, ex cap. 2.

ET postquā consummati sunt dies octo, ut circuncideretur puer, uocatum est nomen eius IESUS, quod uocatum est ab Angelo priusquam in utero conciperetur.

Longam requirit narrationem huius pœnalis præcepti filij Dei recenter nati obseruatio. Ipse enim est qui circūcisionem patribus dedit, & liber inter mortuos, ipse dominus omnium uoluit legē implere, ut nostræ superbix ceruicem in exequendo Dei mandata confunderet. Hæc circūcisio data fuit Abraham in suæ fidei signum, dicente Apostolo: Accepit circūcisionem signaculum iustitiæ fidei. Rom. 4. Quæ in illa utiq; corporis parte facta est, quæ rebellionē primò cōtra carnem exercuit. Vnde uerecūdati primi parentes illas partes cooperuerūt de folijs ficus perizomatis confutis. Deberent utique homines ex hoc exemplum sumere, dum peccant, uerecūdiæ maximæ, siquidem illi nostri primi parentes peccantes (eū tamen non illis tūc membris peccauissent, sed inobedientia, & superbia) sic rubore perfusi sunt. Peccantes homines deberēt nimis erubescere, & illorum, & quorumcūq; membrorum peccata, siue lingua iuret, uel mentiatur, siue manus furetur, siue os detrahat fratri, omnibus deberemus peccatis erubescere, & præ uerecūdia nō comparere, quin etiam ab alijs inuicem moneri, de peccatorū abstinentia, scientes maximè esse digna rubore peccata. Habuit (ut iuxta sententiam beati Augustini, & beati Thomæ de circūcisione progrediatur sermo noster) ipsa cir-

Circūcisio quare Abraham data.

Iesum uere quærens omnia inuenit.

Circūcisio quare & quomodo dicitur.

Christi quare circūcisio uoluit causa plura.

cun-

**Circunci-
sionis tē-
pora tria**

circunci-
sionis tē-
pora tria
circunci-
sio tria tēpora. Primum tempus
habuit necessitatis à tempore, quo fuit
mandata Abraham. Gen. 17. vsq; ad mor-
tem domini, quādo dixit: Consumma-
tum est. Hoc est consummata sunt, quę
de me scripta sunt, consummata est le-
gis obseruatio. Secundum tempus fuit
ab illa hora vsq; ad sufficientem euan-
gelij promulgationem. In quo tempo-
re circūcisio nō erat utilis nec necessaria,
sed tamen non erat mortifera. Et nō de-
ficiūt, qui aduersentur illi priori tempo-
ri dicentes: quōd si quis ante mortem do-
mini fuisset baptizatus nō teneretur cir-
cūcidi. Quibus facile satis fit dicendo
quōd adhuc tenebantur circūcidi, quo-
niam per illud signum exterius filij A-
brahę ascribentur militię, & populo
Dei. Tertium tempus fuit à sufficienti
promulgatione euangelij vsq; in finem
mūdi, quia ex tunc liberati sumus ab
illo iugo seruitutis. Adueniente enim
luce, vmbra & tenebra fugiunt. Vnde
& Apostolus. 1. Cor. 10. iam de circunci-
sione mentionem non facit cum dicit:
Nolo vos ignorare fratres, quod patres
nostri omnes sub nube fuerūt, & omnes
mare trāsierūt, & omnes baptizati sunt
in nube, & in mari. Per mare enim, &
nubem expressus figurabatur peccato-
rum ablutio in baptismo, & spiritus san-
cti gratia, quę per nubem significatur.
Et quoniam dominus ipse voluit legem
pœnalem in se sumere cum nō teneretur,
quia tamen illo tempore, quo natus
est, circūcisio illi populo adhuc erat ne-
cessaria, noluit illam à se respuere, quin

imò suscepit quod non tenebatur, vt le-
gem impleret. Exemplum omnibus no-
bis prębēs, propter exemplum multa,
ad quę forsitan secundum suum statū
quis non tenetur, nihilominus debere fa-
cere. Vnde & in legibus ait Imperator:
Et si legibus soluti sumus, nihilominus
secundum legem viuere volumus. Red-
dūtur causę multę quare dominus huic
legi circūcisionis nimis pœnalis, & one-
roso voluit subiacerere. Vt videlicet pri-
mum seuerum hominem ostenderet,
& veram carnem de sacratissima virgi-
ne sumpsisse. Non enim defuerūt hare-
tici, qui post eius ad dexteram patris as-
censum hoc negarent, quod tamen sa-
tis abūdē eius circūcisio ostendit, & insu-
per crucis mors cum largissima sangui-
nis effusione. Vt confunderetur insania
Manicheorū, qui corpus dixerūt Chri-
stum habuisse phantasticum. Appolli-
nariorū dicentium corpus habuisse di-
uinitatis consubstantiale. Valentianorū
etiam, qui corpus dicebant habuisse cœ-
leste. Omnia ista confundit eius octauo-
die circuncisa caro & sanguinis copio-
sa effusio. Fuit etiā causa alia ne Iudæi
illum criminarentur, & Messiam nega-
rent dicentes illum præputium habere,
sicut gentes habebant, & verum filium
non esse Abraham secundum carnem: &
ita nollent eum ob hanc causam reci-
pere. Gloriabantur nempe de circūcisio-
ne Iudæi, & improperebant præputia
gentibus. Vnde David. 2. Reg. 1. dum
mortem Saulis lugeret ait: Nolite nun-
tiare in Geth, nec annūtiētis in compi-
tis

Heretici
Christū
verū ho-
minē ne-
gantes
confun-
duntur.

Gloriaba-
tur de cir-
cūcisio-
ne Iudæi

Circunci-
sio quare
& quan-
do cessa-
uit.

Christus
quare cir-
cūcidi
voluerit
causę
plures.

tis Aſcalonis, ne forte latentur filia Phi-
 liſtijn, ne exultent filia incircunciforū.
 Alia etiam redditur cauſa, vt. ſ. nos ab
 onere illius præcepti, & ceterorum le-
 gis (moralibus exceptis) liberaret. Vnde
 & Apoſtolus ad Gal. 4. ait: Vbi venit ple-
 nitude temporis, miſit Deus filium ſuū
 factum ex muliere, factum ſub lege, vt
 eos, qui ſub lege erant redimeret, & ſic
 adoptionem filiorum reciperemus. Sic
 enim nos dilexit Dei filius, qui innocēs
 agnō minime circūcidi tenebat, quippe
 qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto, in
 quo nullum peccatum vnquam reper-
 tum eſt, vt noſtra in ſe ſuſciperet crimi-
 na, & ſuam nobis largiretur gratiam. &
 communicaret membrīs. Ipſe etenim
 eſt qui dixit Saulo: Quid me perſeque-
 ris? Non ſeruos meos (quos perſequeba-
 tur) dixit, neq; eccleſiam meā, ſed me.
 Ipſe eſt, qui cum beatus Martinus di-
 midiam clamydem pauperi tribuiſſet,
 aſtantibus Angelis dixit: Martinus ad-
 huc cathecuminus hac me veſte conte-
 xit, cum Martinus non dominū ipſum
 ſed pauperem nudū veſtitiuſſet. Et quod
 maius omnibus eſt, peccauiſſus omnes
 dicente Iſa. 53. Omnes nos quaſi oues er-
 rauimus, vnūſquiſq; in viam ſuam de-
 clinauit, & dominus poſuit in eo pecca-
 ta omnium noſtrum. Quæ ipſe ſua di-
 xit cum eſſent noſtra, ſicut ſcriptum eſt
 pſalm 21. longe à ſalute mea verba deli-
 ctorū meorū. Sicut enim in Adam om-
 nes moriūtur, ita & in Chriſto (inquit
 Apoſtolus. 1. Cor. 15.) omnes viuificabū-
 tur. Sicut igitur mortem ſubiit, vt no-

ſtram mortem deſtrueret, poenā tulit,
 vt culpam noſtram deleret, reſurrexit
 propter iuſtificationē noſtram, mortuus
 eſt propter delicta noſtra: ita circūcifo-
 nem in ſe ſumit, vt nos a peccatis ſuo
 ſanguine lauaret, & mūdaret corpora
 noſtra per illam partem vitiatam. Itaq;
 cum illo omnes ſum⁹ circūcifi, ſicut illo
 mortuo mortui peccato, illo ſepulto cō-
 ſepulti cum illo per baptiſmum, illo re-
 ſurgente cum illo reſurgimus in vitā
 æternam. Datur etiam exemplum patē-
 tibus in illa ætate tenera filios ſuos in vir-
 tute nutrire. Nam poſtquā adulti ſunt
 difficile ad virtutē, ſi vitijs fuerint aſſue-
 facti, ſelectūtur, dicēte ſcriptura Eccleſia-
 ſtici. 7. Filij tibi ſunt, erudi illos, & cur-
 ua illos à pueritia eorum. In arboribus
 ſimilitudinem videmus, quarū ramos,
 cū tenelli ſunt, quò volueris ſelectes: poſt-
 quam verò creuerint, difficile, quò vis,
 trahes. Ideò die octauo circūcidebātur
 pueri, vt ab ipſo natali die curuarentur,
 & carnis ſigno carnis mortificationem
 agnoſcerent. Quod hodie etiam bap-
 tiſmus ſanctus facit delēs originale pec-
 catum, gratiam præſtans: quam tamen
 parentes (proh dolor) non ſolū doctri-
 na ſalubri non adiuuant, verū etiā mul-
 tis malis moribus contra ipſam accep-
 tam gratiam facere aſtruūt, vel proſus
 negligūt. Circūcifiſus igitur eſt dñs noſter,
 non tamen egens circūcifione, quia ab
 illa liber erat, ſed vt in ſe ſuſcipiens ma-
 lū noſtrū, remedium inde nobis efficeret
 gratia ſua, qui cū patre & ſpiritu ſancto
 viuūt & regnat per oīa ſecula ſeculorū.

Filij in
 renella
 adhuc æ-
 tate vir-
 tutibus
 imbuen-
 di.

In arboribus
 similitudinem
 videmus, quarum
 ramos, cum
 tenelli sunt, quomodo
 volueris selectes: postquam
 vero creuerint, difficile,
 quomodo vis, trahes.

Ad
 foli
 non
 omni
 exce
 tiſi
 Ieſu
 dra
 prier

aſſue-
 facti,
 ſelectū-
 tur,
 dicēte
 ſcriptura
 Eccleſia-
 ſtici. 7.

Chriſti
 ni ſunt
 membra
 Chriſti.

*Tractatus. 55. in beati Luca Euan-
gelium ex capite secundo.*

Vocatum est nomen eius IESUS.

Nomina rebus sunt imposita secundum earum proprietates. Nam cum Deus omnia creasset volatilia, & quadrupeda animalia, adduxit ea ad Adá, Gen. 2. vt videret quid vocaret ea. Omne enim, quod vocauit Adam animæ viuentis, ipsum est nomen eius. Appellauitq; Adam nominibus suis cuncta animantia, & vniuersa volatilia coeli, & omnes bestias terræ. Cognouit enim dictante Deo proprietates occultas earum, & secundum earum proprietatē nomina imposuit. Illud firmatur eo verbo, cum dicit: Omne, quod vocauit Adá ipsum est nomen eius. Perinde ac si diceret, verè illud est vnius cuiusq; animæ viuentis nomen verum, quod vocauit Adam. Multò dignius, multoq; excellentius est nomen Iesus, quod est super omne nomen, non impositum ab Adam, sed à Deo dicente per Angelum Deiparæ virgini: & vocabis nomē eius Iesum. Deinde Matth. 2. legitur idem repetitū nutritori eius Ioseph, dicente Angelo de Maria: Pariet enim filium, & vocabis nomen eius Iesum. Cui addita proprietatis huius diuini nominis est: Ipse enim saluum faciet populū suum à peccatis eorum. Non dixit, populū Iudeorum, nec populum gentium, sed populum suum, hoc est credentium in eum per fidem charitate operantem. Qui enim ad saluandum venerat genus hu-

manum, nomen eius saluator propriè dicitur. Emanuelem, vt denotet Deum, illum nominat Isa. cap. 7. dicens de partu virginis: Et vocabitur nomen eius Emanuel. Id est nobiscū Deus, verè enim Deus erat. Filius altissimi vocabitur, dixit Gabriel virgini. Non tamen in die illo, quo solebāt nomina imponi infantibus circuncisis, vocatus est Emanuel, neq; filius altissimi: neq; magni consilij Angelus, vt etiam prædixit Isai. c. 9. sed Iesus tantum, quoniam hæc est Dei proprietates, saluator, & in hac omnia includuntur dicente Isa. 45. Verè tu es Deus absconditus Deus Israel saluator. Cum igitur dominus ad saluandum nos venerit, & Dei propriū sit peccata dimittere, & saluare, cui proprium est miseri semper & parcere, Iesus vocatur, hoc est Deus saluator. Vnde & Isa. 9. cum eius singularem prædiceret natiuitatem, ait: Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis, cuius principatus super humerum eius, & vocabitur nomen eius Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri seculi, Princeps pacis. Ecce sex nomina nascentis infantis, quæ omnia in hoc nomine Iesus includuntur. Qui enim saluator est admirabilis est, tanta mirabilia operatus est, tot suscitauit mortuos, tot sanauit leprosos, tot restituit languidos pristinæ, & fortio ifanitati. Quot cæcis visum, quot surdis auditum, quot incuruatis reëitudinem, quot hydropicis tenuitatem præstitit? Nulla obsuit infirmitas, nulla demonū legio, quin expulsis illis omnes pristinæ red-

Ad Deo impositum nomen omnium excellentissimū Iesus addita proprietate.

Populus Dei qualis sit.

Multa Christi nomina includuntur in nomine Iesu.

Admirabilis quare appellatus.

red-

redderentur incolumitati. Admirabilis enim fuit in vita, admirabilis in morte dum cœlū inuoluitur tenebris, sol obscuratur per horas tres, terra tremit, lapis scinditur, sepulchra aperiuntur multorū sanctorū defunctorum, velum templi scinditur à sūmo vsq; deorsum, & quod ante non licebat prospicere, nisi sacerdoti summo semel in anno, multis præcedentibus purificationibus, patet omni populo referatur omnibus, qui aderant. Admirabilis in resurrectione, admirabilis in ascensione ad dexteram patris, admirabilis in spiritus sancti missione, admirabilis in mundi per duodecī apostolos conuersione. Merito igitur Isaias nomina eius, quæ in vnico Iesu nomine includuntur ab admirabili nomine exorsus est. **Qui** etiam in matre admirabilis fuit, dum virgo generauit, virgo perpetuò permansit. De quo quidam eleganter dixit.

Partus, & integritas discordes tempore longo.

Virginis in gremio fœdera pacis habent.

Consiliarius
quod dicitur

Consiliarius est, qui sua per tot annos sacratissima prædicatione consuluit Iudæis, quorum propter promissiones patrum factus est doctor. Consuluit etiam apostolis, & discipulis, & per eos, & Euāgelium omnes gentes quomodo posset saluari, viam edocuit. Sensus veros scripturæ reddidit, & puer annorum duodecim in templo inter doctores consistēs, & vir triginta annorum vsq; ad mortē. Unde & ipse dicebat: si non venissem,

& locutus eis non fuisset, peccatū non haberent. Nunc autem excusationē nō habent de peccato suo. Ioan. c. 15. Verba vitæ æternæ prædicaui, miraculis inauditis confirmauit. Consilia igitur eius quisquis obseruauerit, saluabitur. Deus est eius nomen tertium. Nec enim alia talia poterat operari, nisi Deus esset.

Deus verus
Christus.

Qua de causa cum paralytico diceret: Confide fili remittuntur tibi peccata tua. & pharisæi dixissent: Hic blasphematur. Quis potest peccata dimittere, nisi solus Deus? In testimonium suæ diuinitatis ait: Ut sciatis quia filius hominis habet in terra potestatem dimittendi peccata, Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Paralyticus autem, qui à quatuor portabatur, iam se, & lectum nihil oneris sentiens portabat. Idē Magdalenæ ait: Remittuntur tibi peccata tua. Omnes etiam languidos quos cunq; sanabat in corpore, simul sanabat in mente. Quod idem dñs postquam saluum fecit illum, qui triginta, & octo annos habebat infirmitatis Ioan. 5. postea 6. dicit: In sabbato circumciditis hominem, vt non soluatur lex Moysi, mihi cur indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbato? Totum inquit innuens in anima & in corpore fuisse sanatum. Quod esset verus Deus sæpè dixit in Euangelio, & apostoli in suis scriptis reliquerunt, testimonium reddēte spiritu sancto in die Pentecostes, reddēte in baptismo: Hic est filius meus dilectus, in

in

in quo mihi complacui. Et in transfiguratione: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Iudæis quoque querentibus quis esset, dixit: Principium, qui & loquor vobis, Ioan. 8. & 10. Ego & pater vnum sum. Et cæco à natiuitate oculis præstitis, dum illum inuenit, ait: Tu credis in filiū Dei? At cæcus respondit: & quis est domine, ut credam in eum? Et dixit ei Iesus: Et vidisti eum, & qui loquitur tecum ipse est. Innumera sunt alia testimonia eius diuinitatis, & in nouo, & veteri testamento de Messia sæpe replicata. Deus ipse veniet, & saluabit nos, (ait Isaias,) Tūc aperiētur oculi cæcorum. Et alia enumerat miracula, cap. 35. Primò dicit: Deus ipse veniet, & saluabit nos: deī de miracula enarrat, quæ factururus erat. Dauid psal. 129. Et ipse redimet Israël ex omnibus iniquitatibus eius. Habemus Admirabilem, Consiliarium, & Deum, nūc fortis etiam nomen ei conuenire ostendamus. Quis enim sic fortis, qui vasa diaboli, qui tanquam fortis armatus in mundo confidebat, abstulit? Nec eum deiecit armis ferreis, sed immobili patientia, humilitate profundissima, claritate inaudita. Huiusmodi armis contriuit Sathanam, & caput eius, quod erat peccatum originale, in aquis baptismi confregit, dicente Dauid: Tu confregisti caput draconis in aquis. Et alibi: Tu humiliasti sicut vulneratū superbum, in brachio virtutis tuæ dispersisti inimicos tuos. Tui sunt coeli, & tua est terra, orbem terræ, & plenitudinem

eius tu fundasti, aquilonem, & mare tu creasti. Fortis verè est, qui talia fecit, fortissimus omnium, qui sunt in mundo. Quis ergo habens hūc fortem iuxta se timebit? Si consistant castra (inquit Dauid) aduersum me, nō timebit cor meū, si exurgat aduersum me prælium in hoc ego sperabo. Ideò alio in loco ait: Iudica domine nocentes me, expugna impugnantes me, apprehende arma, & scutum, & exurge in adiutorium mihi. Magna res o homo est videre Deum iuxta te armatum. Iob dicebat: Pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me. Ac si diceret: Securus ero de victoria cum te adiutorē habuero. Dominus enim fortis est, & potens, dominus fortis in prælio, dominus virtutū, ipse est rex glorie, Iesus saluator noster. Sanctum & terribile nomen eius, sit nomen eius benedictum in secula, ante solem permanet nomen eius, quia de eo dictum est: Ante luciferum genui te. Fortis igitur est, & fortem esse propriū est nominis Iesu. Ideò Isaias illum fortem appellat, & subiungit: Pater futuri seculi. Ille dicitur pater ciuitatis qui illā condidit. Futuram salutem, & domum in coelis sempiternam ipse nobis condidit suo sanguine, & morte. Ego (dicebat ipse) veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant. Et iterum: Oves meæ vocē meam audiūt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam æternā do eis. Hoc est futurū seculum, in quo regnabunt cum Christo oueseius, quibus præstabit vitam æternam dicens:

Ve-

Fortis nominatus
cur.

Pater futuri
seculi.

Princeps
pacis.

Pax Chri-
sti qua-
lis.

Venite benedicti patris mei percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Princeps etiam pacis dicitur, qui in omnibus suis pacem reliquit dicens: Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis, non quomodo mundus dat ego do vobis. Pax sæpè componitur inter príces, & sæpè violatur: sæpe componitur inter ciues, & sæpe frangitur: sæpe inter vicinos, & citò corrumpitur. Ideò dicit: Non quomodo mūdus dat ego do vobis, sed pax, quam ego do vobis, vobiscum perseverabit vsq; ad mortem, cum non ferreis armis, sed verbo mitissimè & miraculis fitis pugnaturi, cum morientes victores existetis, & qui vos occident, ipsi devicti manebunt. De hac inquit Apostolus Paulus ad Phil. 4. Et pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras in Christo Iesu. Hic est verè rex pacificus, cuius pax redit hominem, dum vivit, pacatissimū, & dum moritur, gloriosum. Tales facit Iesus suos. Ideò in hoc sacro nomine includitur quòd sit pacis princeps ipse. Vtinam & nos hoc diuinissimum Iesu nomen, quod intus reclusos habet tantos, tãq; gloriosos thesauros sectemur, & in corde semper reclusum habeam⁹. Et quis est, qui nobis nocere poterit (inquit beatus Petrus) si boni æmulatores fuerimus? Admirabilis namque est, & quoties nobis omnia defecerint, ipse succurret, ipse præstabit. Non illi deficit potentia, nō facultas, si adsit volūtas. Quæ confidentibus in eum nunquam defi-

cit, dicente David: Diuites eguerūt, & esurierunt, inquirentes autem dominū non minuentur omni bono. Et Ecclesiastici. 2. Respicite filij nationes hominum, & scitote, quia nullus speravit in domino, & confusus est. Et nos miseri loco huius admirabilis Iesu facimus contraria mirabilia, ita vt iam gulæ sint inuenti cibi exquisiti, vina quærantur extranea. Vestium toto anno fit mutatio, nunc sic, nunc sic, diuersimodè vestiuntur homines, Aureorum & argenteorum vasorum, & monilium muliebrium no uiter elaboratorum non est finis. Amatorum carminum plenæ sunt curiæ regum. Ille inter sectatores seculi admirabilis habetur, qui nouis vanitatibus, quæ deseruiūt carni, magis est deditus, & recentia singulis diebus adducit. Mirabilem hi profecto Iesum fugiunt, & horrendum sequuntur dæmonem, & instabilem mundum, dum ea quæ dixim⁹, & alia grauiora peccata nouis modis semper adinueniunt. Consiliario verò Iesu à tergo posito sua vana consilia sequuntur, ferè totum diem, & aliquando noctem ludendo consumunt, & novos se adinuenisse ludos gloriuntur. O miseri homines, & miseres, qui tales in suo dominio gloriari permittūt, omni euangelij consilio in obliuioni dato, suis consilijs inhærentes, serui facti sunt dæmonis, & peccatorum fomētum. De quibus scriptura ait Prouer. 1. postquā ad illos longam orationem habuit, & concludit dicens: Comedent igitur fructus viæ suæ, suisq; consilijs saturabuntur.

Mirabiles hominum mores.

Consilia hominum iniqua.

Mundi valde bilis.

tur.

est. In inferno intelligendum est: quoniam supra de talibus dixit: Cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio, & angustia. Iesum igitur sequamur, qui consiliarius optimus est, & vitam habet æternam suorum consiliorum sectatoribus paratam: quoniam Deus est omnipotens, & cui data est omnis potestas in cœlo, & in terra. Non enim quemcūq; consiliarium sequuntur Iesu sectatores, sed ipsum Deum, quia Iesus Deus est, & verus homo est. Ideo etiam fortis est, quia nemo rapiet de manu eius quemcūq; ad illum confugientem. Mundus autem debilis est, & sine viribus, qui non potest retinere in vita diuitem, neq; principem: quin insuper multis calamitatibus suos urget. Noster autem Iesus fortissimus cum diceret Ioan. 10. de ouibus suis: Et ego vitam æternam do eis, continuo subiecit: et non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea. De manu autem mundi rapiuntur principes diuites, iuuenes, & deliciosi: nec potest ipse mundus viribus destitutus quicquā in se retinere. Pater etiam est futuri seculi ubi perpetuò victuri sumus. Ideo ad illū confugiamus, ut in illa à se condita ciuitate nos habitatores suscipiat, quoniam ipse illam suis præstat. Neq; hoc tantūmodo cōsequemur per Iesum: sed etiam hæc dum in hoc misero degimus seculo pacem habebimus, qua rationi subijcietur anima, animæ subijcietur caro, & omnia exteriora etiam nobis erūt

pacifica, dicente scriptura Proverb. 12. Non contristabit iustum quicquid ei acciderit. Gratia eiusdem principis pacis Iesu, in cuius nomine hæc omnia reperiuntur. Qui cum patre & spiritu sancto regnat & viuit per omnia secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus. 56. in Euangelium beati Luca, ex cap. 2.*

ET postquam impleti sunt dies purificationis eius, secundum legem Moysi, tulerunt illum in Hierusalem, ut sisterent eum domino, sicut scriptum est in lege domini: quia omne masculinum adaperies vuluam, sanctum domino vocabitur. Et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege domini par turturum, aut duos pullos columbarum. Cautè sacer Euangelista nobis proposuit obseruantiam parientiū secundum legem Moysi, ut liberam ab hac purificatione virginem agnoscamus. Sed quemadmodum ipse voluit dominus circumcidi, ita voluit matrem purificari, ne contra legem videretur agere, & ab omnibus preuaricatrix ipsa reputaretur. Humillima etiam domini mater noluit in aliquo à lege deuiare, nec scandalum ignorantibus sui integerrimi partus miraculum dare. Non dum enim aduenerat tempus reuelationis suæ perpetuæ integritatis, & filij diuinitatis. Igitur, secundū legem Moysi, ait sanctus Lucas. Sufficeret dicere (nisi perpetua esset virgo sacra.) Postquā impleti sunt dies purificationis eius, tulerunt illum in Hierusalem. Omnibus profecto notum erat illud esse in lege

Moy

Voluit Christus legem iudeis adimplere sua circumcissione. & mater virgo purificatione.

Mundus valde debilis.

filia minū qua.

Moyſi foeminis iniunctum. Sed addidit, ſecūdam legem Moyſi, vt tantum ob præcepti vinculum hoc feciſſe virginē ſignificaret, cum tamen lege non tene- retur. Etenim in ipſa lege ſic cautum eſt Leuit. 12. Mulier ſi ſuſcepto ſemine pe- pererit maſculum, immūda erit ſeptem diebus, ipſa verò triginta tribus diebus manebit in ſanguine purificationis ſue. Quid ſibi voluit dominus cum Moyſi præcepit mulierem dieb⁹ quadraginta manere domi in ſanguine purifica- tionis ſue, ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculum? Nūquid alias poterat concipe- re, quam ſuſcepto ſemine? Non oportebat addere: Mulier ſi ſuſcepto ſe- mine pepererit maſculum, niſi aliqua fu- tura fuiſſet foemina, quæ maſculū erat paritura ſine virili confortio. Non ergo lex alias foeminas ligabat, niſi illas quæ ſuſcepto ſemine maſculū peperiffent: illa verò, quæ ſic non peperit, neq; ſic concepit, ſed virtute ſancti ſpiritus, illa inquam ab hac ſuit lege ſeparata & ex- cepta. Et ita in initio deſcriptionis legis Moyſes innuit aliquam futuram, quæ non ſuſcepto ſemine conciperet. Alias fruſtra verbū hoc apponeret legi, immò videretur ſuperfluū, cum nullus igno- ret vllam nūquam foeminam filiū pepe- riſſe, niſi ex virili confortio, & ſemine ſuſcepto. Impleti ſunt ergo dies purifica- tionis, non ſecūdam virginis neceſſita- rem, ſed ſecūdam legē Moyſi. Et oportebat ijs diebus impletis domino in tē- plo præſentari, eo quod lege ſancitum erat. Exod. 34. vt omne maſculinū offer-

retur Deo primogēnitum, & redime- retur. In qua oblatione qui diuites erāt, agnū offerebāt, qui verò pauperes vna cū filio par turturū, aut duos pullos co- lumbarū. Virgo regia inter pauperes cōnumerabatur, quoniam adhuc viuē- tibus parentib⁹ diuitibus ipſa nihil poſſi- debat. Siquidem beata Anna & Ioa- chim diuites fuiſſe ferūtur, & tertiam partem ſingulis annis ſuarū facultatū distribuiffiſſe pauperibus, & tertiam tem- plo, ſibi tantū tertia reſeruata. Cæterū & oblatio regū, qui aurū domino obtu- lerūt non fuit modica: ſed iam exiſtimā- dum eſt à virgine pauperib⁹ distribuā. Redimebatur poſtquam domino offe- rebatur infantulus quinque ſiclis, ſiue pauper, ſiue diues mater offerens eſſet. Quinque enim ſumus à domino redē- pti plagis. Diſtabat Bethlehem à Hie- ruſalem milliaribus quinq;. Accepit er- go in brachijs ſuis vnicum Dei filiū ho- minem pro nobis factum ſacraſſima virgo, Ieſeph beato nutritore eius, & ſponſo ſuo comitante (ſiue pedibus, ſi- ue iumento veniſſet Euangelista non di- xit) pretium ferens mundi gratiſſimā hoſtiam Deo patri obtulit, in qua ſibi bene complacuiſſe bis dixit voce de cœ- lo elapſa. In baptiſmo videlicet, & tranſ- figuratiōe. Hoc eſt propter quod Ag- geus clamabat gloriam huius templi, quòd reedificabatur poſt Babylonicā captiuitatem fore maioris glorię, quam primi, quod Salomon innumeris expē- ſis extruxerat, cuius etiam maietas hęc ſecundam reedificatiōem longè exce- debat.

B. Anna
& Iochi
diuites
& eleemo
ſynarij.

Virgo à
lege puri-
ficatio-
nis exce-
pta erat.

Prophē-
tiz expo-
ſitio.

Ter-
tus
bor
adm
non
bult.

debat. Atq; futurum erat, vt Messias in hac domo Deo præsentaretur acceptissima hostia. s. qui Dei filius erat, & virginis. Ideò tali ornatu, tali hostia in immensum excessit gloriam primi templi, in quo nulla talis hostia vnquã fuit oblata. Hoc est, quod & Malach. c. 3. spiritu reuelante prædixit, annũtians aduentum saluatoris in mũdum; præcursorẽ præmittens, deinde ipsum dominũ in templum ingressurum ostendens: Ecce ego mitto (inquit) angelum meũ, qui præparabit viam ante faciem meã. Et statim veniet ad templũ sanctum suũ dominator, quem vos queritis, & angelus testamenti, quẽ vos vultis. Pergebat Deipara domina in Hierusalem. Et (licet ob quam causam nesciamus, hoc tamen nobis illic dictum est, & pro certissima peregrinis nũtiatur) extat duobus milliarijs ab Hierosolymis in via dũ venitur de Bethlehem ad dexteram terebinthus: ad cuius arboris truncum dorso reclinata sacratissima virgo, aliquandiu substitit. Quid egerit nescitur, vel filiũ lactauit, siue ornauit sole pulchriorem: deinde perfecit iter. Hanc terebinthum infideles Turcæ ter igne admoto voluerũt omninò comburere: ignis verò denigratam quidem reliquit arborem, omnibus verũtamen ramis in sua viriditate permanentibus. Itaq; cernitũ adhuc tanquam fumus per ramorũ truncos niger, illæsis omninò ramis viridibus & speciosis. Quocirca ipsi infideles amplius arbore non attigerũt viso miraculo. Accedamus nos ad tam grande

spectaculũ considerandũ, mente comitemur Deiparam virginẽ, quam non dubium est esse Hierosolymis notã, quoniã plures annos in templo nutrita est. Extant adhuc ad latus templi vastati vsq; ad fundamentum, domus, vbi nutriebatur puellæ nobiles, eorũ filia, qui filias suas magis Deo placere, quàm hominũ aspectibus offerri desiderabant. Est via hæc sacra, quæ pedib; sacratissimæ puellæ semper virginis trita fuit, portantis mundi lumen, Dei vnigenitum, saluatorem generis humani. Exemplum datur parentibus filios suos templo prius præsentare, quàm mũdo: Dei prius docere obseruare mãdata, quàm seculi corruptas consuetudines. Et hoc primogenitis etiam diuitibus per quam necessarium est, quibus post patris obitum ceteri cõmendantur fratres. Vnigenitus igitur virginis, vnigenitus in caelo patri, omnium, quæ Deo ab initio seculi oblata, & vsq; in perpetuum offerẽtur, illi præsentatur gratissima oblatio. Cui cũ patre & spiritu sancto est honor, gloria & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

Virgo
Deipera
in tẽplo
enutrita.

¶ *Tractatus. 57. in Euangelium beati
Luca ex cap. secundo.*

ET ecce homo erat in Hierusalem, cui nomen Simeon: & homo iste iustus, & timoratus, expectans consolationem Israel: & spiritus sanctus erat in eo. Et responsum acceperat Simeon à spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum domini. Et venit in spiritum in tem-

Terebinthus arbor igne admoto non combusta.

phie
e expo
to.

Simeon
 nis do-
 mus ves-
 tigia ad
 huc extat

Timor
 domini
 valui-
 mus.

complum. Homo iustus, & timoratus Simeon, cuius domus iuxta Hierusalē cernitur, habēs vallem coniūctam, quæ vsque in hodiernum diem dicitur vallis Simeonis. Extat adhuc turris parua, domus eius vestigium. Vicinior Hierosolymis domus eius fuerat olim cum profpera adhuc ciuitas, quæ illac protēdebat, constructa manebat. Hic vir grandæus prophetias contemplans, aduentum Messia proximum cernens, videnti illum desiderio æstuabat. Iustus erat quia secundum legem viuebat, & diligens illius obseruator existens, illam omnino custodiebat, quæ perfectionem saluatoris expectans, illum venissē protesta- batur caremonijs, & ænigmatibus, & mirabilibus prophetarum sententijs. Timoratus quoque erat, in nullo Deum offendere audens. Scriptū est enim: In-
 tium sapientiæ timor domini. Timore igitur illo circumfusus, de quo scriptum est: Timor domini sanctus permanens in seculum seculi. Et alibi psal. 33. Time te domine omnes sancti eius, quoniā non est inopia timentibus eum. *Expectabat consolationem Israel:* nulla enim verò est consolatio vbi deficit Deus. Messiam summopere expectabat, qui consolaturus erat Israel, qui redempturus erat, & liberaturus ab omni peccato, & angustia, qua populus tunc premebatur. Quar-
 ta eius virtus erat, quia spiritus sanctus erat in eo. Nam iustus prima, timoratus secunda, expectabat Messia tertiam, & spi-
 ritum sanctum habebat, quarta. Ecce Christiani veras, & eius nominis genui-

nas virtutes. Iustus quippe esse debet nō iustitia legali, quæ nihil ad perfectum ad- duxit, teste Apostolo, sed iustitia, quæ est ex fide. Nihil enim (Heb. 7.) ad perfe- ctum adduxit lex. Cum autem fidē per- charitatem operantem Christianus ha- bet, iustus est iustitia gratiæ, quæ per Chri- stum dominum facta est (Ioā. 1.) gratia, & veritas per Iesum Christum facta est. Debet etiam timoratus esse dicēte Iob c. 9. Verebar omnia opera mea, sciens quia non parceres delinquenti. Expecta- re etiam oportet domini ad iudiciū ad-
 nentum, quemadmodum primum in carne optabat iustus Simeon. Cupierūt aliqui sancti tēpore beati Apostoli Pau- li hunc secundum aduentum ad iudiciū, vt simul cū corpore glorificaretur à do- mino. Sic beatus Apostolus Paulus. 2. ad Timo. 4. dicit: Bonū certamen certavi, cursum cōsummaui, fidē seruauī. In reli- quo reposita est mihi corona iustitiæ, quā reddet mihi dñs in illa die iustus iu- dex. Nō solū autem mihi, sed & ijs qui diligūt aduentū eius. Nunc autē omnes timemus aduentū eius. Timemus in quā, non vt emendemur, sed timemus ne dā- nemur: & dum tali timore percutimur minimē emendamus, nescio qua cecita- te, & amentia detēti, imò decepti. Qui enī morte, & iudicio terremur, quomo- do non emendamus? Quare peccata, id vt veri Christiani credentes, peccatis ad- dimus? Quare non sobrii sumus, & à vi- tijs abstinemus? Spiritum sanctum si ha- bitantē haberemus, utique proficeret nobis mortis timor, & iudicij pavor: Si
 enim

Secūdus
 domini
 aduentus
 nobis ex-
 optādu.

Spūs san-
ctus non
nisi sup
humiles,
quietos,
& Deum
timentes
quiescit.

enim nobis iustitia, & timor, & desiderium domini non proficit, ideo est, quia spiritu huius seculi detenti spiritum sanctum non habemus. Cum ille non requiescat, nisi super humiles, & quietos, & tremetes sermones domini, dicente propheta Isaia. c. 66. Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & tremetem sermones meos. Hæc quatuor si habeat homo, spem concipiet salutis, dicente Isaia. c. 36. A facie tua domine concipimus, & quasi parturimus, & peperimus spiritum salutis. Per faciem utique unusquisque cognoscitur. Cum autem quisque dominum cognouerit, & in cognitione eius profecerit, à cognitione eius concipiet, & parturiet, dolores habebit quasi parturiens peccatorum suorum, & pariet spiritum salutis. Spiritus sanctus illum faciet spiritum salutis emittere dum super bona opera exerceens, desiderium habens videndi saluatorem, eiusque amore succensus super omnia illum desiderabit sicut Simeon: Qui spiritu sancto inhabitante nihil aliud ante decessum à seculo optabat, nisi videre Christum dominum: quod maximis obsecrationibus sibi concedi flagitabat. Dicenim Evangelista: *Et responsum acceperat à spiritu sancto non visurum se mortem, nisi prius videret Christum dominum.* Qui responsum accepit, orationem præmisit: tunc enim respondere dicimur cum ad postulationes alterius responsa præstamus. Vehementer igitur optabat, & orationibus instabat sanctus ille senex, ut concederetur sibi Christi domini videre aduentum, quod &

impetrauit. Diues enim Deus in misericordia ad postulata respondit spiritus sancti interiori inspiratione non visurum se mortem Simeonem, nisi prius videret Christum domini. Attendamus igitur huius petitionis & consecutionis ordinem. *Iustus* primo describitur: habemus legis obseruatore, & proximorum benefactore. *Timoratus*: habemus hominem peccata vitantem. *Expectabat consolationem Israel*, Messiam videlicet aduentum: habemus hominem communis boni amatorum plusquam sui, quia non pro se tantum, sed pro toto Israel hoc desiderabat. *Spiritus sanctus erat in eo*: habemus hominem Deo charum, templum spiritus sancti effectum. Tali igitur viro datur responsum non diuitiarum augendarum, non honoris præeminentiam, non longioris vitæ: sed non se visurum mortem, nisi prius videret Christum domini. O felix anima, quæ his ornata virtutibus, tale promeretur audire responsum, tantumque meretur videre domini. Quid hoc maius esse potest, aut quid poterit homo amplius optare? Et si illi omnia mundi regna promittantur, ut stercorea tamen reputabuntur. Beati oculi (dixit ipse dominus) qui videt, quæ vos videtis. Multi enim reges, & prophetae voluerunt videre, quæ videtis, & non viderunt. Nihil optauerunt illi sancti patriarchæ & prophetae videre redemptionem humani generis, aspice re in carne Deum saluatorem, non tamen viderunt. Longe adhuc erant, & has promissiones à longe conspiciebant spiritu, non oculis carnis. Simeon senex meruit & videre, & antequam vidisset responsum

Quales nos esse oporteat ut petitiones nostræ exaudiantur.

Simeon enim vult alios prophetas imitari.

accipere nō se moriturum, nisi prius videret Christū domini: vidit, & gaudius est. Si enim Abraham quando in figura vidit diem dñi dicitur quod vidit, & gaudius est, quāto maiori gaudio existimamus perfusum esse Simeonē, qui oculis vidit, manib⁹ tenuit, brachijs est amplexatus, & pedes, & manus deuotissimē deosculatus est: studeamus igitur & nos in aduentum illius secundum preparari, vt illum gaudentes cernamus iusti existentes & timorati, bonum omnium desiderantes, & spiritum sanctum à nobis peccatis non propellentes, gratia eiusdē saluatoris. Cui cum patre & eodem spiritu sancto est honor, gloria, & imperiū per omnia secula seculorum.

¶ *Tractatus. 58. in beati Lucae Evangelium ex capite secundo.*

ET venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerū Iesum p. r. n. t. e. s. e. i. u. m. vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo, ipse accepit eum in vlnas suas, & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittit seruum tuum domine, secundum verbum tuū in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel. Non solum autem spiritus sanctus erat in eo, & responsum acceperat ab eo, sed etiam vt sibi facta promissio suum fortiretur effectum spiritu sancto inspirante & vehementer illum mouente, venit in templum, vt videret recentem natum salua-

torē, qui illa die ibi presentabatur. Vtinam qui veniunt in templum, in spiritu veniant, bono videlicet animo ad verbū Dei audiendum, & sacramento corporis & sanguinis domini participandum: & non ad vana loquendū, non ad amicos salutandos, & negotia secularia tractanda. Et vtinam ij qui ad beneficia promouentur veniant in spiritu in templum, non autem sanguine, non familiaritate, non amicitia sint introducti: ne ipsi cupiditate reddituum, & vt splendidius solito vitiant, id faciant. Omnia plena sunt doloribus, quoniam omnia plena sunt peccatis. Aliter ingredi optabat Dauid dicens psal. 5. Introibo in domū tuam domine, adorabo ad templū sanctum tuum, & confitebor nomini tuo. Hæc debent esse officia introeuntium in templum, hæc eorum actiones, adorare, confiteri. Sanctus senex Simeon edoctus à spiritu sancto ad adorandū venit saluatorem, & confitendum domino, prout fecit. Intrat sacratissimā virgo brachijs tenēs diuinam prolem comite Ioseph sponso suo, vt faceret secundum consuetudinem legis pro eo. Sic parētes debent filios, & filias suas adducere in templum, & facere secundum consuetudinem ecclesiæ adorando dominum, orando, tacendo, & deuotē meditando, non vestibibus pretiosis, & curiosis, non fucis mulieres se ornando, nec aureis monilibus, sed honestiorib⁹ vestib⁹ & capite velato, prout beatus Apostol⁹ Paul⁹ docet ad Timo. 2. dicēs: Volo ergo viros orare in omni loco, leuātes puras man⁹ sine ira & discē

In templo
quomodo nos
esse oportet.

nota in
sequenti
libro

Corripiuntur
uersi nō
res ad ecclesiam
accidentium.

disceptatione. Similiter & mulieres in habitu ornato cū verecūdia, & sobrietate ornantes se, & non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa, sed quod decet mulieres promittētes pietatē per bona opera. Et. i. Cor. i. illas velatas iubet orare dicens: Omnis autē mulier orans, aut prophetans non velato capite, deturpat caput suū. Vir verò non debet velare caput suum. Etenim non est creatus vir propter mulierē, sed mulier propter virū: ideò debet mulier velamē habere super caput suū, & propter angelos: qui adsunt diuinis, & sunt custodes nostri, vel propter sacerdotes, qui angeli dicuntur Malachiæ. 2. Labia sacerdotis custodiūt scientiā, & legē requirent ex ore eius, quia angelus dñi exercitūū est. Ascēdamus igitur omnes in templū in spiritu cū Simeone, si desideramus pure, & fructuosē videre saluatōrē velatum in consecrata hostia, patētem autem in hora mortis. Cum autē intuitus esset Simeon Deiparam virginem, cucurrit, & (prout existimo) flexis genibus adorauit Saluatorem, & illi suæ conscientię secretum reuelauit, nomen suum pandens, & desiderium, & responsum, quod acceperat à spiritu sancto: & quomodo in spiritu venisset in templū ad hoc tantūmodo vt filiū Dei carne velatū adoraret. Petijt reuerēter illū in vlnis suscipere, quod & beatissima virgo concessit, illūq; ei tradidit. Cuius manus, pedesq; exosculans fluentibus lachrymis oculis in cœlū leuatis, Deo gratias reddidit dicens: Tempus est ô

sanctissime Deus, ô bonitas infinita, ô misericordia inexhausta, vt me ab hoc carnis carcere eruas. Promissum tuum cerno, oculis video saluatōrē. Quid enī in hoc seculo ampli⁹ sum visurus? Nūc igitur dimittis seruū tuū domine secundum verbū tuū in pace. Concessisti mihi, quod semper optaui, quod à te impetrare cōtendi, recedā in pace, sine singultu, sine p̄lio & ītestinobello, quod multos vrget in mortis hora. Pax iā reddita est mūdo. Qui secū Christū dignatur habere, nō est, quod exiēs timeat. Fateor, & notū facio omnibus audiētibus hunc esse saluatorem, expectatumq; Messia. In pace recedo, quia oculi mei viderūt salutare tuū, quod non occulte parasti, sed ante faciem omnū populorū. Cū dicit omnium populorū: Vniuerso orbi paratum esse fatetur, gentibus, Iudæis, Græcis, barbaris, & omni rationali creaturæ, quæ sub cœlo est. Erit hic lumen ad reuelationem gentium, reuelabitur salus gentibus, & manifestabitur illi populo ambulāti in regione tenebrarū & vmbra mortis, lux lucebit eis. Cæterū honor erit plebis Israel, quoniā ab ipsa voluit carne vestiri. Sit gloria Israel quā tacūq; , nobis lux fulget, & acies oculorum, illis cæcis, & in nocte suæ incredulitatis manentibus, malitia, inuidia, & cupiditate sua. De his enim vitijs à scriptura corripuntur. De malitia inquit Sapi. c. 2. postquam Iudeorum incredulitatem, & domini mortē prophetauit concludit vltimò: Hæc cogitauerunt, & errauerūt, excæcauit enī illos malitia

Messiam expectatum, vniuerso orbi aduenisse testatur Simeon.